

CEZA ADALET SİSTEMİNDE UZLAŞTIRMA UYGULAMALARININ GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ

ÇALIŞTAY RAPORU (30-31 Ekim 2008, İstanbul)

Çalıştay'ın amacı; Adalet Bakanlığı bünyesinde mağdur, fail uzlaştırma alanında yetiştirilecek ve yatırım yapılacak 100 kaynak kişiye yönelik ihtiyaca dönük eğitim programına done sağlanmak, bu amaç doğrultusunda bu alanda gösterilecek yol gösterici bilgiler hakkında ilkeler hazırlanmasıdır.

Çalışmanın yöntemi ise, “bu amaç doğrultusunda çalışma grupları temsilcilerinin Haziran ayı grup çalışmaları ışığında ceza alanında uzlaştırmanın önündeki engeller, fırsatlar, yaygın ve etkin kurumsallaşmış uygulanmasına dönük öneriler” konusunda sunum yapmaları ve bu bağlamda;

- 1- Kanun değişikliği gerektiren hususlar,
- 2- Yönetmelik değişikliği gerektiren hususlar,
- 3- Genelge çıkarılmasına ihtiyaç bulunup bulunmadığı,
- 4- İdari karar alınması gereken hususlar (HSYK İlke kararı, Teftiş Tavsiye Kararı vb)
- 5- Toplum ve kamuoyuna deklare edilmesi gereken hususlar,

Gibi konularda yapılacak tespitlerde kuruma (yasal çerçeve), algılayışa ve uygulamaya dönük sorunların neler olduğunun kısa, öz ve gerekçeli ifadelerle vurgulanmasıdır.

Yapılan sunumlar ışığında tartışmaların yapılması, öncelikli konuların haritalanması, bu haritalama ışığında eğitim modüllerinin genel başlıklarının belirlenmesi önemli bir ihtiyaçtır. Bu konuda grupların hazırlamış oldukları materyaller ve durum analiz raporları önemli bir veri kaynağı niteliği taşımaktadır. Bilhassa yabancı uzmanların ve yerli uzmanların eğiticiler tarafından konularına göre hazırlanan bu materyalleri uluslararası belgeler, mukayeseli hukuk örnekleri, bilgi ve deneyimleri ile zengin bir kaynakça ile işlemeleri, önümüzdeki günlerde 100 eğiticinin dört grup hâlinde eğitime tabi tutularak kaynak kişi olmalarının sağlanmasına ve uzlaşmanın geneli hakkında bilgi ve fikir sahibi olabilmelerine dönük olarak ihtiyaca yönelik eğitim modüllerinin nihai hâlinin verilmesi bu çalıştaydan çıkartılacak en önemli hedefdir.

Proje kapsamında ekli listede **(EK 1)** isimleri ve unvanları belirtilen katılımcıların iştirakiyle gerçekleştirilen bu Çalıştay'da aşağıda belirtilen hususlar tartışılmıştır.

1. GÜN (30 Ekim 2008)

Bakanlığımız adına Daire Başkanı Sayın Mehmet POLAT, UNDP adına Dr. Leyla ŞEN birer açılış konuşması yapmışlardır.

Programı, Prof. Dr. Sayın Cumhuriyet ŞAHİN yönetmiştir.

Öncelikle programın başında bir önceki durum analiz çalışmalarına katılmayanları bilgilendirmek ve uzlaşma kurumu ile ilgili içinde bulunduğumuz durumu yansıtan bilgileri vermek amacıyla Tetkik Hâkimi Seyfullah Çakmak yapılan anket sonuçları hakkında genel bir bilgi vermiştir. Anket sonuçları ve değerlendirmeleri içeren raporun bir sureti ekte sunulmuştur (EK-2).

Prof. Dr. Cumhuriyet ŞAHİN; “Anket tam bir sonuç vermez, tek anket olması bakımından bazı yetersizlikleri ve kendi içerisinde de çelişkileri ifade etmektedir. Mevzuat hükümlerinin yeterince anlaşılmadığı gözükmektedir. Bu bir veridir. Tartışılabilir, ancak şu görülmüştür bu kurumun mahiyeti tam olarak anlaşılamamıştır. İş yükü kimindir? Bunun arttırıldığından söz edilebilir mi? Uzlaşma sistem açısından iş yükünü azaltan ve maliyeti ucuzlatan bir yoldur. Kimin işi artmıştır. Herkes kendi işinin arttığını ifade etmektedir. Uzlaşmanın mahiyeti gereği işin azaltılması gerekmektedir.

Bunun adı, uzlaşma, pazarlık veya onarıcı adalet olsun siz buna ne ad verirsiniz verin aslolan taraflar arasındaki uyuşmazlıkların alternatif olarak çözülmesidir. Bir ülkeden alıp tamamen uygulama gibi bir amacımız yoktur. Bizim sistemimiz kendine özgüdür. Hukukumuzda yeni giren etkin pişmanlık, kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması gibi sistemler bulunmaktadır. Ayrıca, kısıtlı olmakla birlikte ön ödeme kurumu da bulunmaktadır. Bunlar soruşturma sürecinin tahliye kanallarıdır. Uzlaşmanın bir modele uyma zorunluluğu bulunmamaktadır. Kendine özgü bir hukuki niteliği vardır. Diğer ülkelerin uygulamasına aynen benzetmek gibi bir zorunluluğumuz yoktur. 5560 sayılı Kanunla, Cumhuriyet savcılarının ve uygulayıcılarının talepleri doğrultusunda değişiklik yapılarak sistemi işletmek hedeflenmiştir. Sorun tekerin, çarkın döndürülmesidir. Grup çalışmalarının amacı da bu olmalıdır. Çark nasıl çevrilecek, savcılar bu kurumu neden sevmiyor, bu araştırılmalıdır. Ankete iştirak eden katılımcıların, HSYK ve Teftiş Kurulunun bu kurumun işletilmesi bakımından tavsiye niteliğinde karar alması yönünde bir girişime gerek bulunmadığı şeklindeki önerilerine katılmıyorum. Gerek ilke kararı alınması veya 2802 sayılı Kanuna uzlaşma ile ilgili özel bir düzenleme konulması sistemin işletilmesi bakımından yararlı olur. Adalet müfettişlerinin asıl olarak uzlaşmaya giden savcıya daha ihtimamlı bakması gerekir.

Kara Avrupa’sı sisteminde suç varsa ceza vardır. Kamu düzeni bu şekilde sağlanmaktadır. Kamunun her suça müdahil olunması yönünde bir anlayış vardır. Bütünüyle transferde sistemden kaynaklanan sorunlar bulunmaktadır. Uzlaşmayı uygularsak yargının yükünün azaltılması gerçekleşebilecektir, uzlaştırmanın amacı bu olmalıdır. Diğerleri tali konulardır. İş yükü bizi bu amaca götürmektedir. Almanya’da yüksek mahkemelerdeki dosya sayısı bizdeki bir ceza dairesinin dosya sayısı kadardır. Almanya ülkemiz ölçeğinde olup mukayeseye elverişlidir.”

Prof. Dr. Adem SÖZÜER; “Ben uzlaşma kurumuyla ilgili yüksek lisans öğrencilerim arasında bir tartışma ve küçük bir anket yaptırдыm. Bu konuyu tartıştık. Genel çoğunluk, uzlaşmanın iyi bir şey olmadığı yönündeydi. Devletin hakimiyetini kaybettireceğini belirttiler. Bunlar uygulayıcılardı, aralarında avukat, hakim adayı, araştırma görevlileri de vardı. Dolayısıyla uygulamadan bihaber kişiler değillerdi. Ben onlara bir örnek anlattım. Bir hakaret olayından bahsettim. Bu olayın soruşturma ve kovuşturma, temyiz aşamalarının uzunluğu ve

zorluğunu anlattım. Zaman ve işgücü kaybı vs. Ayrıca birde ceza davasından sonra maddi bir tazminat alabilmek için hukuk mahkemesine de dava açılması gerektiğini söyledim, uzlaşmada ise maddi bir tazminat verilmesiyle bu işin çok kısa sürede sonuçlanacağını anlatarak onları yeniden düşünmeye davet ettim. Ve hemen hemen hepsi uzlaşmanın çok iyi bir şey olduğunu söylediler. Ben mevzuatın yeterince anlatılmadığını düşünmekteyim. Ayrıca, kurumun niteliği gereği iş yükü artmaz, bilakis buna çözüm olsun diye düzenlenmiştir. Ben anketin ihtiyatla karşılanması gerektiğini düşünüyorum.”

Bu genel açıklamalardan sonra grup başkanlarının sunumuna geçildi, ilke olarak araya tartışma konuları veya sorular alınmadan grupların sunumlarının bitimini müteakiben ortak tartışma ve değerlendirme alanlarının tespiti ve tartışılan konuların ilgili başlıkların altına yazılması hususu benimsendi. Tetkik Hakimi Seyfullah Çakmak ve memur Osman Yağmur marifetiyle grup sunumlarından sonra ikinci gün tartışılacak konuların tasnifi özenle yapıldı ve katılımcılara bir fotokopisi dağıtıldı.

Aşağıda grup başkanlarının sunumlarından kısa bir kesit sunulmuş olup, asıl olarak grupların sunumlarında belirttiği konular Bakanlığımıza gönderilen durum analiz çalışma raporları ve kitapçık modüllerinde ifade edilen hususların bir özetini kapsamaktadır. Dolayısıyla burada ayrıntıya girilmemiştir.

Dr. Ekrem ÇETİNTÜRK; “Şu anda uzlaşma kurumu işlemiyor. Yapısal boyut bakımından kanun değişikliğine ihtiyaç bulunmaktadır. Önceleri ABD’deki arabuluculuk kavramı ile karıştırılmıştır. Leh ve aleyhine birçok görüşler ileri sürülmüştür. Onarıcı adaletin iş yükünün azaltılması için bir amacı bulunmamaktadır. Olsa olsa hukuki olabilir. Amaç toplumsal barışı ve düzeni, güvenliği sağlamak olmalıdır.

Cezalandırıcı adalet sisteminin amaçları ile onarıcı adalet sisteminin adalet sisteminin neler olduğu benim sunumumun konusunu teşkil etmektedir. ...”

Sayın Ekrem Çetintürk’ün konuşması ve sunum metni digital ortamda alınmıştır. Aynı zamanda durum analiz raporu ve kitapçık modülüne girmesi muhtemel materyal niteliği taşımaktadır.

Galma JAHIC; “Avrupa’da farklı ülke uygulamaları vardır. Bu ülkelerdeki örnekler dikkate alınabilir. Çünkü yeniden Amerika’yı keşfe gerek yoktur. Modeller farklı olsa da belli sonuçlar aynıdır. Bencede bize özgü olması gayet doğaldır, ancak benim eleştirdiğim nokta hâkim ve Cumhuriyet savcısı uzlaştırmayı gerçekleştirilmelidir.”

Meznar ALENKA: Mağdur-fail uzlaştırma uygulamasına biz 1995 yılında CMK’ya konulan hükümlerle başladık. Bu iş ilk olarak savcılara verildi. Ancak sistem çalışmadı. Zorluklar yaşandı. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin R(19) sayılı tavsiye kararı doğrultusunda 2000 yılında mevzuat değişikliği yapıldı. Savcılar yine sisteme karşı çıktı ancak onları eğittik, bizim ülkemiz küçük bir ülkedir, 200 savcımız vardı, onların büyük çoğunluğunu ikna ettik. Ama bizimle sizin ülkenizin kıyaslanması mümkün değildir. Savcılar dünyanın her yerinde aynıdır. Benzer düşünceleri ifade ederler. Bu Avrupa’da da böyle olmuştur. Savcılar uzlaşmaya karşı çıkmışlardır. Sebebi de kendi konularının kaybedileceği kaygısıdır. Öncelikle savcıların bu işe ikna edilmesi gerekir. Bunun içinde onların onarıcı adalete inandırmak konusunda çaba sarfedilmesi ve bu işe gayretli ve hevesli olanlardan başlanması gerekmektedir. Bizim süreçte ılımlı savcılarımız bize itici güç oldular. Onlara eğitimler yaptık, Norveç’e 50 savcıyı göndererek orada pratik uygulamaları görmelerini sağladık. Kamuoyunu bilgilendirdik. Basını kullandık. Başarıyı elde ettik. İlk üç yıl programda başarı elde edildi. 100.000 nüfuslu bir kentte 130 dosya uzlaşmaya gidiyordu. Bu rakam AB ülkeleri arasında birinci olmamızı sağladı. Almanya’da aynı ölçekli bir kentte uzlaşma sayısı 35 idi. 5 yılda iş yükünde azalma oldu. Başka alternatif çözüm yöntemleri de devreye girdi. Cezai tedbir, dosyayı reddetme vb. yöntemler uygulandı. Suç tipleri belirlendi.

Klavuz ilkeler yayınlandı. Arabulucular bizde bağımsız ve gönüllülerden oluşur. Adliye binaları dışında hizmet ifa ederler. Savcıların arabulucuların yaptıkları anlaşmaya müdahale etme yetkileri yoktur. Bizde bir davanın ortalama yargılama masrafı 400 avrodur. Oysa uzlaştırmayla neticelenen bir dosya bize 50 avroya malolmaktadır. Savcı sadece evrakı uzlaşmaya sevk etmekte ve karışmamaktadır. Bizde savcılar yılda ortalama 200 dosyaya bakmaktadırlar. Ben Türkiye'deki iş oranlarını görünce onlara siz cennettesiniz dedim. Bizim sistemde de kovuşturmanın ertelenmesi bulunmaktadır. Savcı bunları adliyeye çağırarak faile belli yükümlülükler yüklemektedir.”

Prof. Dr. Cumhuriyet ŞAHİN; “Bu anlatımdan hukukçuların tutucu olduğu sonucu çıkmaktadır, uygulayıcının eğimi, kamuoyunun bilgilendirilmesi de bizimde dikkate almamız gereken hususlardır.”

Mezmar ALENKA; “Slovenya’da, bir yılda işlenen faili belli olan suçların rakamı 35.000’dir. Çocuk mahkemelerinde bu sayı 5.000’dir. Faili meçhul sayısı bilinmemektedir. Savcılar iş yükü altında ezildiklerini söylemektedir.”

Seyfullah ÇAKMAK; “Bizde 3.500 savcı var, soruşturma sayısı yılda yaklaşık 5 Milyondur. Bunun içerisinde kabahatler bulunmamaktadır. Ortalama bir savcıya bin soruşturma evrakı düşmektedir”

Andrei BERZINS; “Kanada’da suç oranı çok yüksektir, özellikle mülkiyete yönelik suçlar çok işlenmektedir, mahkemelerde uzun beklemler olmaktadır. Amacımızda bu süreci kısaltmaktır. Yapmamızın nedeni, davanın yargı dışı kalması bir başka deyişle zamanaşımını önlemektir. Kişi başına düşen dava dosyası bakımından Türkiye ile benzerlik bulunmaktadır. Ortalama bir davanın süresi 8 ay ile 1 yıl arasındadır. Cinayet gibi önemli suçlarda ise bu süre 2-3 yıla kadar çıkmaktadır. Savcıların kullandığı asıl teknik dava pazarlığıdır. Ancak bu başka bir toplantının ana başlığını oluşturmaktadır. Davaların %90’ı bu yolla mahkemeye intikal etmeden çözülmektedir. Kalan soruşturmalar dahi bulunduğum kent olan Ottawa’da savcılarını epey meşgul etmektedir. Ayrıca, fırsatların yakalanması diye özetleyebileceğimiz seçenek yaptırımlar da bulunmaktadır. Savcılarının bu konuda takdir hakları vardır. Örneğin yoksul bir kişinin mağazaya girip hırsızlık yapması, sabıkasız bulunmaması, çalışma rehabilitasyon gibi bir programa tabi tutulması karşılığında bir yükümlülüğe sokularak dava bitirilebilmektedir. Bu konuda STK’lar görev alabilmektedir. Mağdur-fail uzlaştırması ise tamamen farklı bir kavramdır. Ülkemizde yetişkinler açısından bu alanda bir yasal düzenleme yoktur. Sizin kanunlarınız bizden çok daha ileri durumdadır. Ancak buna mukabil Kanada’da savcılar geniş takdir hakkına sahiptirler. Bağımsızdırlar. Savcılarının daha çok ilgili olduğu şehirlerde uzlaşma programları uygulanmaktadır. Mağdur-fail uzlaştırmasının amacı, onarıcı adaletin sağlanmasıdır. Ottawa’daki savcılık kurumu bir program başlattı. Tıpkı onarıcı adaletten bahseden sayın grup başkanının ileri sürdüğü düşünceler gündeme geldi. Ben eski sistemden bıkmıştım. Bizde de savcılarını ilk başta ikna etmekte sizin yaşadığınızın sorunları oldu. Çünkü savcılarının çoğu bu işin sosyal görevliler marifetiyle yapılması gerektiğini söylüyorlardı. Kendilerinin cezalandırma isteklerinden vazgeçmiyorlardı. Onları ikna için, bu sistemin mağdurları daha çok tatmin ettiğini anlatmak gerekiyordu. Çünkü bu konunun en güçlü satışı ve reklamı ancak bu yolla mümkündür. Öncelikle STK’larla anlaşma yapıldı. Onlara mahkeme binasında ücretsiz yer verildi. Hükümetten belli miktarda finansman verilmesi sağlandı. Buranın tam zamanlı çalışanları vardır. Gönüllü arabulucular alındı, çalışanlar arasında genellikle emekli öğretmenler bulunmaktaydı. Sizdeki gibi avukat ya da hukuk öğrenimi görmüş kişi sınırlaması yoktur. Ayrıca bazı şekilsel formları biz anlamıyoruz, taraflar nasıl anlaşsın. Sistemin yararlarını mağdura ve faile anlatmak gerçekten zordur. Mağdurun ne sorulduğu hususunda ciddi şüpheleri olabilir. Savcılara düşen iş hangi davaların bu işe yönlendirilmesi gerektiğini tespit etmektir. Suçlar açısından bir kısıtlama yoktur, daha büyük suçlarda bu yöntemin de kullanılması gerekir. Mağdur tamamen evet veya hayır noktasında özgürdür. Mağdurların çoğu hayır demektedir. Öncelikle savunmanın avukatı aracılığıyla

başlanılmaktadır. Türkiye’de uzlaşma gerçekleşirse kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmektedir. Daha çok küçük suçlar için bu yola gidilmektedir. Kanada’da ise uzlaşma olsa bile bazı ciddi suçlarda fail kovuşturmayaya tabi tutulur, gerekirse cezalandırılır. Hakim bu durumu bir indirim sebebi olarak uygulayabilir. Aramızda böyle bir fark bulunmaktadır. Ayrıca kişi daha evvel suç işlemişse ve bu birden fazla ise bu kişi bakımından bu yola gitmek uygun değildir. Çünkü bu işte artık kamu çıkarı bulunmaktadır. Uzlaşma olsa bile muhakkak mahkemeye götürülerek kovuşturmayaya tabi tutmak gerekir. Belki başarılı bir uzlaştırma cezadan indirim nedeni olabilir. Sonuç olarak; savcılarını ikna etmek gerçekten zordur. Onları pratik uygulamalara teşvik etmek gerekir. İkna yolu, savcılarının başarılı uzlaştırma örnekleri bakımından kendilerinin bizzat bunu tecrübe etmeleridir. Kanada’da esnek bir sistem vardır, ancak en iyisi bu mudur bilemem, çocuklar bakımından ise uzlaşma uygulamalarının da yer aldığı özel bir kanun bulunmaktadır, bununla birlikte Kanada on eyalet ve üç bölgeden oluşmakta olup, çeşitli farklılıklar vardır. Arabulucular ücret almazlar, gönüllüler bu hizmetleri ifa ederler ve kuruluşlar devlet tarafından sübvanse edilirler, çeşitli hibeler alırlar, Kanada’da özel hukuk davalarında hakim ve savcılarının rolü vardır, ama ceza davalarında savcının gerçekleştireceği bir süreç yoktur, cinsel suçlar ve aile için şiddet içeren suçlar uzlaşma politikalarının dışında tutulmuştur. Uzlaşma uygulamalarının STK’lara yönlendirilebilmesi için mahkeme kararına ihtiyaç vardır.”

Mezmar ALENKA: “Dünyanın hiçbir yerinde Türkiye’de olduğu gibi uzlaştırma yapan hakim ve savcı yoktur. Slovenya’da aile içi şiddette uzlaşma yapılmaktadır, ancak cinsel suçlarda bu kapsam dışındadır.”

Andrei BERZINS: “Kanada’da aile içi şiddette uzlaşma yapılmamaktadır, çünkü iki taraf eşit pozisyonda değildir, bir tarafta güçlü bir erkek vardır, diğer taraf daha zayıf konumdadır. Ancak mağdur mahkemeye çıkmak istemiyorsa biz bunu dava pazarlığı yönüyle çözmeye çalışırız, çocuklar bakımından kapsam geniştir, ayrıca ADR olarak çeşitli konferans yöntemleri de uygulanmaktadır. Ülkemizde mükerrir suçların tespiti bakımından polis kayıtlarından yararlanılmaktadır.”

Seyfullah ÇAKMAK; “Bizim yaşamızda hakim ve savcının uzlaştırmayı gerçekleştirebileceği ya da bizzat müzakerelere yöneteceği yolunda kesin bir kural olduğunu söylemek güçtür. Evet yasada böyle bir yetki verilmiştir, ancak bu hüküm geniş bir şekilde yorumlanmamalıdır. Çünkü müzakere gerektirmeyen iki tarafın birbirinden özür dilemesi gibi basit bir ameliye ile çözülebilecek hallerde savcı ya da hakimin bunu gerçekleştirmesi gayet doğaldır. Eğer bu husus bir uygulanma engeli ise yasadan çıkarılabilir.”

Prof. Dr. Cumhur ŞAHİN; “Her ülke kendi durumuna göre bunları değerlendirmelidir. Bizde alkollü araç kullanarak ölüme sebebiyet vermek suçundan dolayı vahim sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Suç yapısı itibarıyla uzlaşmaya elverişlidir. Ancak siz bunu yasaya koyduğunuzda basın kıyameti koparabilir. Kanada’da bu sistem daha hoşgörülü olarak uygulanmaktadır. Her ülkenin uzlaşmaya bağladığı anlam kendi şartları bakımından ayrı ayrı değerlendirilmelidir.”

Bu tartışmaları müteakiben diğer grup başkanları kendi sunumlarını yukarıda belirtilen doğrultuda yapmışlardır. Bu sunumların özetleri proje dosyamızda bulunmaktadır. Bu itibarla, bu sunumlar ayrıca ikinci günkü programda tartışılmak üzere tasnif edilerek özet haline getirildiğinden raporda bunların açıklanmasına dair ifadeler yer verilmemiştir. Bunun yanı sıra birinci gün yapılan diğer değerlendirmeler şunlardır:

Prof. Dr. Adem SÖZÜER: “Başarılı uzlaştırmacı savcılara puan vermek gerekir. Bu konuda öncelikli unsur başsavcılarının çok iyi bilgilendirilmesidir. Uzlaşmaya yatkın ve istekli savcılarını bir araya toplayarak pilot uygulama teşvik edilmelidir, güçlü bir irade ile kanun değişikliğine gidilmede yol alınabilir.”

Andrei BERZINS: “Küçük adımlar atılarak pilot projeler yapılmalıdır. Faydaları ve zararları görüldükten sonra bu uygulama genele teşmil edilmelidir. Polonya’da her bir yargı

alanının bir uzlaştırmacı merkezi vardır, yöreye göre bu işi kilise, belediye gibi kurumlar uygulayabilmektedir. Uzlaştırmacının kabul veya reddedilmesinin sonuçlarının çok iyi takdim edilmesi gerekir, mağdur üzerinde baskı olmamalıdır.”

Meznar ALENKA: “Asıl olan iyi uygulamalardır, bizler en çok kırsalda başarılı olduk, pilot projeler gerçekleştirerek bu işin sürdürülebilirliğini sağladık. Slovenya’da savcı sadece uzlaşmaya sevk edici pozisyonundadır, başka bir görevi yoktur.”

Dr. Ekrem ÇETİNTÜRK: “Avrupa’nın birçok ülkesinde uzlaşma dava şartı değildir. Takdirilik bulunmamaktadır.”

2. GÜN (31 Ekim 2008)

Uzlaştırma Kurumunun Önündeki Engeller, Fırsatlar ve Kurumun İşleyişinin Sağlanmasına Yönelik Öneriler¹

A. Kanun değişikliği gerektiren hususlar:

1- Uzlaştırma kapsamına giren suçların genişletilmesi, bilhassa çocuklar bakımından bu hususun yeniden değerlendirilerek kapsamı daraltılan mevcut kanunun terk edilerek üst limit belirlenmesi

Prof. Dr. Adem SÖZÜER: Kuşkusuz genişletilmelidir. Ancak, acil sorunumuz bu değildir. TCK’nın etkin pişmanlık hükümlerini etkisiz bırakacak şekilde düzenleme yapılmasına dikkat edilmelidir.

Asuman Aytekin İNCEOĞLU: Kapsam genişletilmelidir. Çocukların yetişkinlere bağlı kurallara tâbi tutulması yerinde değildir.

Hasan Tahsin GÖKCAN: Çocuklara yönelik sistemde takdirilik getirilebilir.

Mualla Buket SOYGÜN: Çocuklar bakımından maddi edimlerin yanı sıra diğer edimlerde getirilebilir. Bence de kapsam genişletilmelidir.

Prof. Dr. Cumhuriyet ŞAHİN: Prensipte değişiklik yapılması gerekebilir. Ancak, içinde bulunduğumuz zaman bakımından bunun uygun olup olmadığı ayrı bir değerlendirme konusudur. Henüz uygun bir ortam oluşmamıştır. Bununla birlikte şikayete bağlı suçların yanı sıra uzlaşma kapsamına, bilhassa özel ceza yasalarında düzenlenen suçlar konulabilir. Ancak, bunun için de uygun zaman olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

Andrei BERZİNS: Türkiye’de bunun ne kadar uygun olacağını bilemiyorum, ancak, suçlarla ilgili ülkemizde herhangi bir sınırlamaya gitmedik, çok ciddi suçlarda da uygulama uygun olabilir, sınırlama ile ilkesel düzenleme yapılarak başsavcılarının talimatı ile uzlaşmanın uygun olacağı davalar ayırt edilebilir, bu davalar uzlaşmaya yönlendirilebilir, bundaki avantajlar ise, ek bir yöntem olacaktır, bunun yanı sıra cezai işlem de sürecek ve esneklik sağlanacaktır.

Prof. Dr. Cumhuriyet ŞAHİN: Bu öneri bizde sistem değişikliğini gerektirir. Kovuşturma mecburiyeti olan sistemde uzlaşma istisnai bir yöntemdir. Kanada’da uzlaşmaya rağmen yargılama devam etmektedir, bizim sistemimize bu uygun değildir.

Galma JAHİC: Avrupa’da, Belçika ve İspanya’da, Kanada yöntemi kullanılıyor, yargılama aşamasında ceza belirtilirken bu yöntem uygulanmaktadır.

Asuman Aytekin İNCEOĞLU: Kıta Avrupa’sında onarıcı adaletti sağlamak için uzlaşma kullanılır. Yargıya alternatif bir yol olması sistemi, daha az benimseniyor.

¹ *İtalik yazı ile yazılan öneriler, çalıştay ve daha öncesinde 12-13 Haziran 2008 tarihinde Ankara’da yapılan durum analiz grup çalışmaları ile anket neticelerine göre ileri sürülen görüş ve düşüncelerin özetidir. Önerilerin altında ise çalıştaya katılanların görüşlerine yer verilmiştir.*

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Prensipte bu konuyla ilgili bir sorun yoktur, detaylar ayrıca konuşulacaktır.

2- Hakim ve Cumhuriyet savcılarının uzlaştırma sürecinin dışına çıkarılarak sadece yeterli şüphenin ve fiilin uzlaşma kapsamına girdiğinin tespitini yapmayı müteakiben adliye dışında bulunan özel bürolara sevk etmeleri ve sonucunu denetleyici pozisyonda olmaları, bir başka deyişle uzlaşma konusunda kurumsal bir yapı ve ayrı bir ofis şeklinde örgütlenmeye gidilmesi (Bu suretle hakim ve Cumhuriyet savcılarının uzlaştırmayı bizzat gerçekleştirebilecekleri şeklindeki yasa kuralının da kaldırılması), denetimli serbestlik, uzlaşma ve çocuk adalet sisteminin bir çatı altında toplanıp toplanamayacağı hususunun da bu çerçevede değerlendirilmesi

Seyfullah ÇAKMAK: Bu öneri ciddi bir kurumsal yapıyı ifade etmektedir. İdari örgütlenme stratejik plânda yer alması gereken bir husustur. Avusturya’da uygulanan Neustart örneği bizim için yol gösterici olabilir.

Asuman Aytekin İNCEOĞLU: Uzlaşmanın savcılıktan çıkması uygundur, ancak bunun da zamanı vardır, bununla birlikte savcının uzlaşmayı bizzat gerçekleştirmesi, müzakereyi yönetmesi zorunlu değildir. Kanunda öngörülen uzlaştırmacılara bu iş havale edilebilir. Kısa vadede bir sorun yoktur, sistemin dışarıya aktarılması son derece önemlidir, Seyfullah Bey’in görüşlerine katılıyorum.

Galma JAHİC: Savcının uzlaşma teklif etmesi ve tarafların bu teklifleri reddetmesi halinde dahi bir problem teşkil edebilir. Savcının tarafsızlığına gölge düşürebilir.

Seyfullah ÇAKMAK: Türkiye’de hiçbir savcı uzlaştırma müzakeresi yapmamıştır ve böyle bir tehlike yoktur. Genel olarak savcılar müzakereye gerektirmeyen ve basit bir ameliye ile biten (örneğin özür dileme veya peşin maddi edim gibi) anlaşmazlıklarda uzlaşmayı bizzat gerçekleştirmek suretiyle işlem yapmaktadırlar. Bu durum Avusturya’da da böyledir.

Mezmar ALENKA: Öncelikle konu üzerinde hemfikir olmamız gerekiyor, savcı ve hakimler uzlaşmanın içerisinde olacaklar mı? İkinci olarak bu işi kurum mu yapacak, yoksa kişiler mi yapacak yada profesyoneller mi gönüllüler mi? Seyfullah Beye katılıyorum, Avusturya bizim için iyi bir örnek. Finansman, organizasyon bakımından Neustartın önemli avantajları var, benim için en iyi yöntem Avusturya modelidir. Konu çok önemli, failer ve mağdurlar, bu sistemde uzlaşmanın bağımsız gerçekleşmesi sebebiyle güven duymaktadırlar. Savcılıkla hiyerarşik ilişki bulunmadığı için taraflara güven vermektedir.

Prof. Dr. Adem SÖZÜER: Biz yine sistem tartışması mı yapıyoruz, tartışılsın. Ama bizim acil sorunlarımıza bu çare mi? Denetimli serbestliğe bunu vermek bir çözüm mü? Bunlar zaten yenidir. Ne kadar işlerliği konusunda dahi tereddütlerimiz vardır. İşleri yoğundur. Birde uzlaşmayı onlara verirsek ağır bir yük altına sokmuş oluruz, çocuklara gelince SHÇEK zaten çok ciddi sorunlar altındadır. Ben dün belirtilen pilot uygulamaya dönmek istiyorum. Akşam bunu düşündüm. Benim önerim, İstanbul’da uzlaşma işini yapacak gönüllü başsavcılar ve savcılarının bulunması. Tıpkı basın savcıları gibi gönüllü uzlaştırma savcıları bulunması ve terfi durumlarının buna göre ayarlanması, teşvik edilmesi bilhassa büyükşehirlerde bu işe bu şekilde hayatıyet kazandırılması. Bu yol denenebilir.

Dr. Leyla ŞEN: Ben esasında siyaset bilimciyim, ama hukukçu değilim. Siz bir alanda iyileşme sağlıyorsunuz asıl olan kalıcı emeklerdir. İzninizle yapabilirsek, sizleri beyin takımı olarak görüyoruz. Sürece bırakılması gereken adımlar var. Sistemde yanlış giden şeyler var. Ben bunları ifade etmek istedim. Sisteme yönelik getirebileceğiniz önerileri bekliyoruz.

Prof. Dr. Adem SÖZÜER: Uzlaşmanın uygulanmayacağı konusunda yaygın olan kanaat ya da hayal kırıklığının önüne geçmeliyiz.

Hasan Tahsin GÖKCAN: Savcıların üzerindeki dosya yükünün bahsettiğiniz tek bir savcı ya da büroda görevli belli savcılara bu işin verilmesi suretiyle bir nebze de olsa kanun değişikliği gerektirmeden çözümü olabilir. Sisteme katkı sağlayabilir.

Prof. Dr. Adem SÖZÜER: Bakanlık bu konuda bir çalışma yapabilir.

Seyfullah ÇAKMAK: Bu konu Personel Genel Müdürlüğüne sunulabilir.

Dursun ÇAKIL: Daha önce uzlaşmış kişilerin dinlenmesi, canlı sonuçların takibi faydalı olacaktır.

Prof. Dr. Cumhuriyet ŞAHİN: Uzlaştırmacıların genişletilmesi ve ayrı bir büro kurulması yönündeki istekler şu anda sistemin uyguna sonuçlarının görülmesi ve orta vadede değerlendirilmesi gereken konulardır.

Andrei BERZİNS: Gerçekten acil olan tek değişiklik uzlaştırmacıların hukuk eğitimi almış olmaları yönündeki gereklilik ve zorunluluk hükmüdür. Bu konuda bir değişiklik yaparsanız yeterli seviyede esnekliğe sahip olacaksınız. Mevzuattaki madde değiştirilmelidir. Aksi halde uzlaşma hayata geçmez. Madde kapsamı genişletilmelidir.

Mezmar ALENKA: Asli nokta şu, bu kişiler hukuki bilgiye sahip olmalıdır. Uzlaştırmacılar sadece hukuk fakültesi mezunu kişilerden oluşmamalıdır.

Galma JAHİC: Arabulucuların eğitimi konusunda örnek uygulamalar incelenmelidir. Örneğin, Avusturya modeli. Uzlaştırmacılar akreditasyonlarını Adalet Bakanlığından alabilirler ama şu anda bahse konu modelin projenin kalan 6 ay gibi kısa bir süresinde yapılması zordur.

Prof. Dr. Adem SÖZÜER: Grup başkanlarına sormak istiyorum, bizim elimizde yeterli uzlaştırmacı olmadığından bahisle sistemi tıkayan bir sebep var mıdır? Uzlaştırmacıların kapsamı genişletilmelidir. Ama bu süreç içerisinde olabilir. Bunu hemen mi yapmamız gerekir? Uzlaştırma uygulamalarını engelleyen doğrudan bir etken midir?

Ömer KÖROĞLU: Taşrada olan bir eleştiri, avukatların bir kısmının bu işi suistimal ettikleri, ihtilafı derinleştirdikleri yönündedir.

İdil ELVERİŞ: Uzlaştırmayı biz eğitim almamış ve yetkin olmayan kişilerin eline teslim ediyoruz. Bu ciddi bir sorundur.

Yard. Doç. Dr. Mustafa ÖZBEK: Asıl sorun eğitilmiş uzlaştırmacı eksikliğidir. Çünkü eğitim yapılmamıştır ya da tamamlanmamıştır.

Prof. Dr. Cumhuriyet ŞAHİN: Biz ne yaparsak yapalım avukatların etik davranışlarıyla ilgili kuralları biz yönlendiremeyiz. Sayın Özbek'in dediği gibi asıl sorun uzlaştırmacıların eğitimidir.

Asuman Aytekin İNCEOĞLU: Cumhuriyet Hocamın görüşüne kısmen katılıyorum, tarafların uzlaşmada istekleri ve ihtiyaçları önemlidir. Avukatın bakışı hak ve haksızlık yönündedir. Eğitim almamış uzlaştırmacılarla çalışıldığından mecburen avukatlar bu işlere bakmaktadır. Avukatlar uzlaşma yaygın bir şekilde uygulanırsa bizim işlerimizi etkileyecek düşüncesine sahipler. Bu iş sadece avukatların yaptığı bir iş olarak algılanmamalı.

Prof. Dr. Adem SÖZÜER: Birinci öncelik, mevcut uzlaştırmacıların eğitilmesi, bu kaynağın işlerliğinin araştırılması, uygulamalarına bakılması gerekir. Ondan sonra bu kapsamın genişletilmesi gerekip gerekmediği hususu tartışılmalı ve buna göre karar verilmelidir.

3- Uzlaştırmacıların kapsamının genişletilmesi

Prof. Dr. Cumhuriyet ŞAHİN: Bu konu ikinci öneriyle direkt irtibatlı olup, yukarıda değerlendirildiğinden ayrıca değerlendirilmesine gerek bulunmamaktadır.

4- Mükerrer suçlular bakımından uzlaşma kurumunun uygulanamayacağı ile bir ya da daha fazla uzlaşma hükümlerinden yararlanan şüpheli ya da sanıkların

yeniden uzlaşmaya tâbi bir fiili işlemleri halinde bu kurumdan yararlanmaması yönünde düzenleme yapılması

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Şu anki sistem buna bir engeldir. Kanaatimce sistemin uygulanmadığı yönündeki eleştiriler karşısında şimdilik bunun durmasında yarar vardır. Neticede uzlaşma gönüllülük esasına dayanan bir sistemdir.

5- Adli kolluğa verilen uzlaşma teklifi yetkisinin kaldırılması

Seyfullah ÇAKMAK: Bu eğitim materyallerine konularak aşılacak bir hüküm. Savcılar istisnai olan bu hükmü otomatik hale getirdikleri için sorun vardır. Eğitimle savcı ve adli kolluğa bu husus anlatılarak sorun bir nebze halledilebilir, ama diğer kanuni değişikliklerle birlikte ele alınacaksa bu durumda değerlendirilebilir. Bununla birlikte yayımlanacak bir genelgeyle bu konudaki suistimallerin önüne geçilmesini önleyecek bir paragraf yazılabilir. Ayrıca, başsavcılar toplantısında bu husus gündeme alınarak sakıncalı yanlarının ifade edilmesi yararlı olacaktır.

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Bu hüküm sistemi sabote etmektedir. Kanımca oluşturulacak uzlaştırma bürosunda teklif yapılmalı, adli kolluğa bırakılmamalıdır.

Seydi KAYMAZ: İlk anda adli kollukta bu teklifin yapılması sakıncalıdır. Olayın sıcaklığı vardır. Henüz isnadın belirliliği konusunda da sorunlar bulunmaktadır.

Yard. Doç. Dr. Mustafa ÖZBEK: Malvarlığına karşı suçlarda uzlaşma konusunda genel bir istek vardır, ancak şahıslara yönelik suçlarda bir öfke söz konusu olup, ilk anda yapılan teklife olumsuz cevap verilmektedir.

Prof. Dr. Adem SÖZÜER: Uzlaştırma bürosu ve savcısı olursa bu sakıncanın önüne geçilebilir, genelgede buna yönelik ifadeler kullanılır. Bir nebze önlenebilir.

Mezmar ALENKA: Sıklıkla reddedilmesinin nedeni ilk anda mağdurların faillerle iletişime geçmek istememesi sebebiyle anlık öfkelerden sakıncalar doğmaktadır, bu sürenin genişletilmesi faydalı olacaktır.

6- Uzlaştırmanın yargılamanın tüm aşamalarında geçerli kılınması

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Aslolan uzlaşma kurumunun savcılık aşamasına özgü oluşudur, bu teklif mevcut sistemin bütününe değiştirmeye yöneliktir. Bu itibarla, sadece istisnai hallerde kovuşturma aşamasında Yönetmelikte belirlenen durumlarda bu kuruma başvuru olanağı olmaktadır.

Seyfullah ÇAKMAK: Mevcut sisteme göre savcılıkta uzlaşma teklifi taraflarca reddedilmişse ya da iddianamenin düzenlenmesine kadar taraflar kendi aralarında uzlaştıklarını gösterir belge ile savcıya başvurmamış iseler bu durumda mahkeme aşamasında suçta bir vasıf değişikliği ve Yönetmelikte belirlenen mahkeme aşamasında uzlaşmayı gerektiren bir husus yoksa, kanaatimce hakimler tarafların uzlaşması halinde dahi yargılamayı bitiremezler. Oysa uygulamada bu husus mahkemelerce yanlış anlaşılacak şekilde uzlaşma ile davaların bitirildiği görülmektedir.

Seydi KAYMAZ: Bu sistemi işletmek istiyorsak taraflar yargılama aşamasında uzlaştıklarını belirtmiş iseler burada dava bitirilmelidir. Burada davayı devam ettirip ceza vermekte bir kamu yararı bulunmamaktadır.

Seyfullah ÇAKMAK: Bu kuralın Yargıtay'ın kararlarıyla çözülebileceği düşünmekteyiz. Taşrada farklı uygulamalar ve görüşler bulunmaktadır. Kanaatimce kovuşturma aşamasında belirlenen istisnai haller söz konusu değil ise taraflar soruşturma aşamasında kendilerine yapılan uzlaşma teklifini reddetmişler ve iddianamenin düzenlendiği

ana kadar uzlaştırdıklarını gösterir belgeyle savcıya başvurmamış iseler yargılama aşamasında uzlaşmaları sonucu davanın bitirelemeyeceğini düşünmekteyim.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Seydi KAYMAZ, bu görüşün karşısındadır.

7- Uzlaşma teklifi üzerine taraflara tanınan üç günlük sürenin uzatılması

Prof. Dr. CUMHUR ŞAHİN: Bu teklif için esasıyla ilgili olmayıp diğer kanun değişikliği teklifleriyle birlikte ele alınması gerekebilir, bu süre gerektiği takdirde arttırılabilir.

Mezhar ALENKA: Sıklıkla reddedilmesinin nedeni ilk anda mağdurların faillerle iletişime geçmek istememesi sebebiyle anlık öfkelerden sakıncalar doğmaktadır, bu sürenin genişletilmesi faydalı olacaktır.

Seda KALEM: 3 günlük süreye ilişkin bir gözlem veya veri var mı?

Prof. Dr. CUMHUR ŞAHİN: Bu konuda herhangi bir gözlem ya da veri yoktur. Ancak, bu süre arttırılabilir. Bu durum ileride uzlaşma konusunda yapılacak bürolara yönlendirilecek olursa bir önemi kalmayacaktır.

Hasan Tahsin GÖKCAN: 3 gün makul bir süre değildir, insan psikolojisine aykırıdır.

Seyfullah ÇAKMAK: Bu büroların oluşturulması ve buralarda özel savcıların görevlendirilmesi hakkında HSYK nihai kararı verebilecektir.

Prof. Dr. Adem SÖZÜER: Uzlaştırma savcısı olmasa bile adli kolluğa verilmesi uygun değildir. Bunun anlatılması gerekir. Kural bu değildir. Ancak, istisnai hallerde bu yapılabilir.

Seyfullah ÇAKMAK: Bizim sistemde çocuklarla ilgili tüm işlemleri savcı yapar, bunu savcı yapmak zorundadır, bu bakımdan çocuklarla ilgili bir sorun yoktur. Çocukların kanuni mümessillerine de yapılacak teklifi kolluk yapamaz, yapmamalıdır. Bunun mutlaka savcı tarafından yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla yetişkinler bakımından bu sürenin sıkıntı teşkil edebileceği düşünülmektedir, ama yukarıda belirtilen tartışmalar ışığında bu sorunun da eğitim yoluyla veya uzlaştırma bürosu ve savcısı görevlendirilmesi suretiyle çözümü mümkün olabilecektir.

8- Temyiz gücü bulunan onbeş yaşını ikmal edenler bakımından uzlaşma iradesi beyanının yeterli görülmesi, sadece borç doğurucu nitelikte bulunan edimler bakımından yasal temsilcisinin rızasının aranması (CMK 253/4), ayrıca, Kanunda açık bir şekilde “ayırt etme gücüne sahip bulunmama” durumunun düzenlenmesi

Hasan Tahsin GÖKCAN: Temyiz gücüne sahip olanlar irade açıklama yeteneğine de sahiptirler. 15 yaşını bitirenlerle ilgili onların iradesinin alınması yeterli olacaktır, özür dilemeyle uzlaşma gerçekleşecekse, sanık açısından, tamamen kendi iradesi yeterli olabilir, mağdur bakımından bir borç durumu varsa bir yasal temsilcinin yardımına ihtiyaç vardır.

Hüsamettin UĞUR: Şikayet hakkıyla uzlaşmayı kabul veya ret hakkı birbirleriyle örtüşmemektedir. Burada bir çelişki söz konusudur.

Prof. Dr. CUMHUR ŞAHİN: Ben şahsen net bir görüş beyan edemiyorum şu anda. Konuyu değerlendirmek gerekir.

Seyfullah ÇAKMAK: Bunu eğitim materyallerinde kullanarak çözüm bulabiliriz. Ayrıca yargı içtihatı da gerekebilir. Bu bölümü ayrı bir paragraf açılarak uygulamacıların işi kolaylaştırılabilir.

Andrei BERZİNS: Hiç kimsenin uzlaşmaya zorlanmaması gerekir, prensibimize aykırıdır. Örneğin yasal temsilci uzlaşmayı ister çocuk istemezse bunun bu sürecin zorlanmaması gerekir.

9- Uzlaşma sonucunda verilen kararlarda suç konusu malın müsadereesine ilişkin düzenleme yapılması

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Sizce böyle bir şey mümkün müdür? Buna gerek var mı?

Dursun ÇAKIL: Müsadere ancak bir mahkumiyet kararı halinde verilebilir. Bir güvenlik tedbiridir.

Prof. Dr. Adem SÖZÜER: Bence uzlaştırmaya müsadereye ilişkin bir hüküm yazılmamalıdır. Çünkü, bizim müsadereye ilişkin olarak salt müsadereyi gerektiren hallerde CMK hükümlerine göre bu mümkündür. Ancak bulunması taşınması yasak olan bir madde söz konusu ise ancak bu durumda müsadere mümkün olabilmelidir.

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Müsadere konusunun çok teknik bir konu olması sebebiyle kurumun özüyle bağdaşır niteliğinin, bu toplantının konusu olmadığı değerlendirilmiştir. İleride lazım olursa bir hüküm konulması değerlendirilebilir.

Mezgar ALENKA: Benim konuyla ilgili görüşüm, buradaki asli olay hangi davaların uygun olup olmadığı noktasındadır, tedbir kararı olan davalar uzlaşmaya uygun davalar değildir, savcılar bunu ayırt etme yetkisine sahiptirler.

Andrei BERZİNS: Asıl sorun, 253'üncü maddedeki zorunlu ifadedir. Savcının uzlaşma kurumunu zorunlu uygulaması kuralındadır. Bu kapsama girmekle beraber olay ve suçun işleniş biçimi takdir hakkını gerektirir ve uzlaşmaya sevk edilmesini gerektirmeyecek bir dava olabilir. Örneğin, mükerrerlik durumlarında bu şahıslara uzlaşma teklifi yapmak zorunlu olacaktır, o zaman bir insanlara nasıl mesaj vereceğiz? Başka bir örnekle, aile içi şiddetle ilgili bir olayda kadın polise sığınmış ve yardım istiyorsa bu durumda savcının taraflara zorunlu olarak uzlaşma teklif etmesi düşündürücüdür.

10- Uzlaşma yönetmeliğinin 7'nci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan, uzlaştırma kapsamına giren bir suçun bu kapsama girmeyen bir başka suçu işlemek amacıyla ya da bu suçla birlikte işlenmiş olması halinde uzlaştırma yoluna gidilemeyeceği kuralının yasaya konulması

Dr. Ekrem ÇETİNTÜRK: Bu konuda Başbakanlıkta bir kanun çalışması bulunmaktadır. Tasarı maddesi hazırlanmıştır.

Prof. Dr. Cumhuri Şahin: Bu öneri benimsemiştir. Tasarının sonucunu beklenmesi ve takibi uygun olacaktır.

11- Uzlaştırmacının tanıklıktan çekinmesinin açık bir şekilde düzenlenmesi

Seyfullah ÇAKMAK: Kanunda bu yönde açık bir hüküm bulunmamakla birlikte Uzlaşma Yönetmeliğinin 19'ncü maddesinin ikinci fıkrasında müzakerelere katılanların tanıklık yapmak zorunda bırakılmayacağı kuralı belirtilmiştir.

Asuman Aytekin İNCEOĞLU: Kanımca Yönetmelikteki bu ifadenin kaleme alınış biçimi hatalıdır. Eğer uzlaştırmacı tanıklık yapmak istediğinde o zaman kim engel olacaktır.

Mezgar ALENKA: Şu konuda açıklık getirmek istiyorum, elbette hemfikirim, gizlilik ilkesi çok önemli bir ilke. Somut dava bazında ele alınmalıdır. Uzlaşmacı elbette tanık olarak konuşamaz. Uzlaşma işe yaramadı dava mahkemeye intikal edip, uzlaşma başarısız olmuşsa, bir tarafta mağdur, bir tarafta sanık var, bu durumda nasıl tanıklık yapmak zorunda bırakılmaz? Bu bizim içinde ciddi bir sorun ve hala devam ediyor. Arabuluculuk bir davada tanık olarak dinlenmek zorunda bırakıldı. Bir hukuk davasıydı. Söz konusu olan mağdurlar tazminat istemiyle ikinci bir dava açmışlardı. Arabulucunun dinlenilmesi kabul edildi. Ve mahkemede bunu kabul etti.

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Kanunumuzun 253'üncü maddesinin yirminci fıkrasında yer alan "Uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz." hükmünün kapsayıcı bir düzenleme olduğunu ve bu meseleyi çözebileceğini düşünmekteyim.

Prof. Dr. Adem SÖZÜER: Uzlaştırmacı herhangi bir davada tanıklık yapamaz. Asıl mesele taraflardadır. Taraflar uzlaşmışsa başka bir davada tanıklık yapmamalıdır. Uzlaşmadılar ise doğal olarak soruşturma yapılacak ve dava açılacaktır. Bu durumda zaten taraflar konuşacaklardır. Son olarak müzakerelerde bazı özel bilgiler edinilmişse bunların elbette yargılamada kullanılamaması gerekir. Bu konuda kanuni düzenlemeler söz konusu. Bunlar iyi analiz edilerek sorun açıklığa kavuşturulabilir.

12- Mağdurun ölümü halinde de uzlaşma olanağının düzenlenmesi

İdil ELVERİŞ: Belçika'da bu uygulama yapılmaktadır. Onarıcı adalet bakımından bu uygulama o ülkede çok önemli görülmektedir. Ailenin görüşüne önem verilmektedir. Bireyin maruz kaldığı fiillerle sınırlamak doğru değildir.

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Bu durumda mağdurun mirasçılarıyla şüpheliyi uzlaştırmak söz konusu olacaktır. Meditasyon açısından bu önerilebilir. Ancak bunun çözüm yolu bu kanunda değişiklik yapmak mıdır? Emin değilim.

13- Kamu tüzel kişilerinin de uzlaşmanın tarafı haline getirilmesi

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Sistem açısından mümkün görülmeyen bir öneri, sistemin mantığıyla örtüşmüyor. Konunun idare hukukunu ilgilendiren yönü de var. Özel kurumların (TEDAŞ gibi) yerini belirlemek gerekiyor, bu bağlamda mağdurun belirlenmesi konusunda kamu tüzel kişisinin kim olduğu belirlenmelidir.

Andrei BERZİNS: Mülkiyete zarar vermek örneğinde başvurduğumuz yöntemdir. Şirketin temsilcisi taraflardan birisi yani mağdur olarak uzlaşma müzakerelerinde yerini almaktadır. Devlet okullarında da okulun müdürü de taraf olabiliyor.

14- Uzlaşma müzakerelerine tarafların arzuladıkları kişileri ya da uzmanların katılımına olanak verecek düzenleme yapılması

Seyfullah ÇAKMAK: Kanaat önderleri müftü, imam, şeyh, papaz vs. ile aile bireylerinden kendilerine yardımcı olabilecek ya da psikolojik olarak da yardımına muhtaç olduğu kişiler ile kendisine uyumsuzluğu çözmeye yardımcı olabilecek uzman kişilerin katılımı bu kapsamda ileri sürülmüştür. Bu umurun fikri değildir. Bir kısım grup üyeleri tarafından ileri sürülmüştür. Bu konu yönetmelik çalışmalarında da tartışılmış, ancak kaleme alınmamıştır.

Yard. Doç. Dr. Mustafa ÖZBEK: Uyuşmazlığı çözmeye yönelik uzmanların katılımına imkan verilmelidir. Ancak bu kişiler katılırsa tanıklık durumları da gözden geçirilmelidir.

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Bu konuyu da diğer hususlarla birlikte değerlendirmek gerekir, ancak Kanunda kimlerin müzakerede yer alabileceği belirtilmiştir.

15- Müdafî ya da vekile de doğrudan uzlaştırma teklifi yapılabileceğine ilişkin düzenleme yapılması

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Kanundaki mevcut düzenleme kişinin kendisine uzlaşma teklifinin yapılması yönündedir, bu düzenlemeye gerek bulunmamaktadır.

16-Uzlaşma kurumunun zorunlu olarak uygulanması gereken bir dava şartı olması yerine bazı hallerde Cumhuriyet savcısına takdir yetkisi veren bir düzenleme haline getirilmesi

NOT: Yukarıda belirtilen tartışmalar sırasında bu husus değerlendirilmiştir.

17-Uzlaştırma müzakerelerinin gizliliğinin ihlalinin müeyyidesinin düzenlenmesi

NOT: Düzenlemeye gerek bulunmadığı, Türk Ceza Kanunundaki mevcut hükümlerin bu paralelde kullanılabileceği değerlendirilmiştir.

18-Ekonomik durumu müsait olmayan şüphelilerin uzlaşma iradesini gösterdiği hallerde bu iradenin karşılığının bir kamu hizmeti ya da gönüllülük esasına ilişkin STK'larda görev alma şekliyle uygulama yapılması, bu konuda açık düzenleme yapılarak devlet desteğinin sağlanması

Enis Yavuz YILDIRIM: Grup çalışmalarında bu husus bir kamu hizmeti karşılığında ya da bir bedelin yerine getirilmesi karşılığı olarak düşünülmüştür.

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Olgunlaştırılması gereken bir düşüncedir. Bu ayrıca geniş bir platformda değerlendirilmesi ve bilhassa denetimli serbestlik hizmetleri ile paralel bir şekilde ele alınması gereken bir konudur.

19-Birden fazla mağdur olduğunda, bunlardan birinin uzlaşmayı kabul etmemesi halinde uzlaşmayı amacından uzaklaştırdığından, Kanunda yer alan bu hususun hukuki açıdan yeniden değerlendirilmesi

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Fail açısından uzlaşmaya sıcak bakılmayacağı düşüncesiyle konulan bir hükümdür. Bunun uygun bir hüküm olduğunu düşünüyorum, kalması mümkün olabilir. Bu sadece 9. grubun önerisidir. Şikayetle paralel bir düzenleme söz konusudur. Uygun gözükmemektedir. İleride tartışılabilir.

20-Cumhuriyet savcısının uzlaştırmacıya müzakereler sırasında talimat verebilmesine ilişkin yasa hükmünün değiştirilmesi

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Soruşturmanın mutlak hakiminin bu konuda talimat vermesi eleştiri konusu edilmektedir. Niye bir sıkıntı olduğunu anlayamıyorum. Bunu öngöremeyeceğimiz durumda savcıyla görüşme ihtiyacı çıkabilir. Savcı ile istişare ediliyor. Müzakerenin yapılaş şekliyle alakalı değil. Örneğin, bilirkişi uzlaştırmacıdan daha bağımsız olmalıdır. Kelimelerin rahatsızlık vermesi çok önemli değil. Sözcük müdahalesi düşünülebilir. Savcı ile bağın koparılması sistemin dokusuyla uyuşmamaktadır.

Meznar ALENKA: "Talimat" kelimesi yerine "öneri" ifadesinin tercih edilmesi daha uygun olur. Genel prensiplerden bir tanesi uzlaştırmacı bağımsız olmalıdır. Savcının talimat vermesi bu bakımdan mümkün olamaz, tavsiye vermesi uygun düşmektedir.

Seyfullah ÇAKMAK: Yönetmelikte bu husus yumuşatılmıştır.

B. Yönetmelik değişikliği gerektiren hususlar:

1- *Uzlaşma yönetmeliğinin 7'nci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan, uzlaştırma kapsamına giren bir suçun bu kapsama girmeyen bir başka suçu işlemek amacıyla ya da bu suçla birlikte işlenmiş olması halinde uzlaştırma yoluna gidilemeyeceği kuralının yasaya konulması*

NOT: Yukarıda tartışılmıştır.

2- *Uzlaşma teklif formlarının daha sade ve anlaşılır bir hale getirilmesi*

NOT: Öneriler Yönetmelik çalışmalarında değerlendirilmeye alınabilecektir.

3- *Uzlaşmayı reddetmenin hukuki sonuçlarının açık bir şekilde belirtilmesi*

Seyfullah ÇAKMAK: Doğrudur, yönetmelikte yoktur, ancak ek formlarda vardır, mükerrerlik olmaması bakımından ek formda yer almıştır.

Seydi KAYMAZ: Önemli olan bu teklifi yapacak kişinin yeterli bir şekilde bu aydınlatma yükümlülüğünü taraflara açıklayabilmesidir, bu bir eğitim sorunudur. 4. grubun düşüncesi bu yöndedir.

4- *Uzlaşma Yönetmeliğinin 20'nci maddesinde belirtilen "haklarına halef olan üçüncü kişi" kavramının "mirasçı ve kanuni temsilci" olarak değiştirilmesi, bu suretle zayıf durumda bulunan mağdurun sigorta şirketleri gibi profesyonel kurumlar karşısında zafiyetine meydan verilmemesi*

Seyfullah ÇAKMAK: Yönetmeliğin 20. maddesi sınırlayıcı bir hüküm değildir. Uygulayıcıya edimin konusu her şey olabilir denilmek istenmiştir. Haklarına halef olan üçüncü kişi bu kapsamda kararlaştırılmışsa buna engel bir durum yoktur. Yönetmelik değişikliği gerektiren bir husus olmaktan ziyade doktrinin görüşleriyle ve eğitim modüllerinin katkısıyla çözümlenebilecek bir unsurdur.

5- *Uzlaştırma ücreti için belirlenen tavan ücret uygulamasının yerinde olmaması sebebiyle, verilen emek ve mesaiye göre ücretin hakim veya savcı tarafından takdir edilmesi (avukatlar tarafından bu öneri yapılmıştır.)*

Seyfullah ÇAKMAK: Kanunda bu şekilde bir sınırlayıcı hüküm yoktur. Bu konuda suistimal olduğu tespit edildiğinden, aynı suistimalin burada olmaması için Maliye Bakanlığının olumlu görüşüyle çıkmış bir hükümdür, bu nedenle kısa zamanda değişikliğe uğraması mümkün değildir.

Seydi KAYMAZ: Ücret bizim grubun konusudur. Bizce, bu tavan ücret yerinde bir uygulamadır.

C. Genelge yoluyla ifade edilmesi gereken hususlar:

Büyük şehirlerde uzlaştırma bürosu kurulması ve uzlaşma uygulamalarına yatkın Cumhuriyet savcılarının bu bürolarda görevlendirilerek uzmanlaşmalarının sağlanması

NOT: Yukarıda konuşulmuş olup, uygulamaya geçirilmesi kararlaştırılmıştır.

D. İdari karar alınmasını gerektiren hususlar:

1- Uzlaşmayla neticelenen soruşturma ve kovuşturmaların ve bu kurumu uygulamaya dönük olarak harcanan çaba ve emeğin dikkate alınmasına yönelik teşvik edici mahiyette karar ve tavsiyelerin alınması (HSYK ilke kararı, Teftiş Kurulu raporları gibi)

NOT: Bu konu olumlu olarak mütalâa edilmiş ve eyleme dönüştürülmesine karar verilmiştir.

2- Uzlaşma kurumunun sağlıklı bir şekilde yürüyüp yürümediğinin tespiti bakımından güvenilir bir istatistik sisteminin kurulması

Ali ÖZTÜRKMEN: Adli Sicil ve İstatistik Kurumu ile ortak bir çalışma yapılması düşünülüyor. Her üç ayda bir sağlıklı bir şekilde verileri elde edeceğiz, Bilgi İşlem ve Adli Sicille ortak olarak UYAP üzerinde de bir çalışma yapılması düşünülmektedir.

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Uygun görülmüştür.

3- Uzlaşma konusunda uzman eğitici grubunun oluşturulması

Seyfullah ÇAKMAK: Uzman eğitimcilerin tüm bilgilerinin yer aldığı bir hazırlık çalışmasının Eğitim Dairesi Başkanlığına gönderilmesi düşünülmektedir.

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Uygun görülmüştür.

4- Ülke genelinde uzlaştırmacı olarak görev yapacak kişilerin (avukatlar ve hukuk öğrenimi görmüş kişiler) her yıl sonu düzenli olarak listelerinin oluşturulması, nicelik ve niteliklerinin tespiti bunu sağlayacak mekanizmaların oluşturulması, adli makamların bilgisine sunulması

Seyfullah ÇAKMAK: Mevcut düzenlemenin dışında avukatlar için böyle bir sıkıntı bulunmaktadır. Eğitim Dairesi Başkanlığı ve Adalet Akademisi Başkanlığı ile irtibat halinde bu husus gerçekleştirilmelidir.

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Uygun görülmüştür.

5- Altyapı noksanlığı ve fiziki mekan gibi sorunların halledilmesi

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Önemli bir konu hayata geçirilmesinin kurumca yapılacağı düşüncesindeyiz. İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığına bildirim yapılmasında yarar bulunmaktadır.

6- Özel bir web sayfası kurulması (kaynak, kitap, makale, tebliğ, yargı kararı, görüş ve benzeri materyaller ile vaka çalışmaları vb. hususların sitede güncel olarak tutulması)

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Önemli bir konu kurumca yapılacağını düşünmekteyiz. Uygun görülmüştür.

7- UYAP sisteminde uzlaşmaya tâbi suçların neler olduğu ile uzlaşma formlarına yer verilmesi, bu ortama şablon olarak eklenmesi

Seyfullah ÇAKMAK: Bakanlığın UYAP üzerinde yapacağı bir düzenleme ve eklemidir. Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığına bildirim yapılmasında yarar bulunmaktadır.

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Uygun görülmüştür.

E. Kamuoyunun aydınlatılması gereken hususlar:

1- Tarafların bilgilendirilmesi, bu kapsamda mağdur ve şüphelilere yönelik ayrı ayrı tanıtıcı broşürler hazırlanması, rehber ilkeler oluşturulması, kurumun her iki tarafın menfaatlerine uygun yönlerinin ortaya konulması,

Seyfullah ÇAKMAK: UNDP desteğiyle ve yabancı uzmanların oluşturulacak rehber ilkere katkılarıyla bu sürecin ilerleyebileceği kanaatindeyiz.

Dr. Leyla ŞEN: Bizde aynı düşüncedeyiz.

2- Kamuoyunun bilgilendirilmesi, bu kapsamda ilk hedef kitle olarak çocuk ve gençlerin seçilmesi, kitle iletişim araçlarının tamamının bu konuda kullanılması

Seyfullah ÇAKMAK: UNDP desteğiyle ve yabancı uzmanların oluşturulacak rehber ilkere katkılarıyla bu sürecin ilerleyebileceği kanaatindeyiz.

Dr. Leyla ŞEN: Bizde aynı düşüncedeyiz.

F. Eğitim yoluyla çözülebilecek hususlar:

1- Uzlaşma kurumunun uygulayıcılara ekstra bir iş yoğunluğu ve yükü getirmediğinin, onarıcı adalet felsefesi ile örneklerle anlatılması

2- Uygulayıcıların (hakim, Cumhuriyet savcıları, adli kolluk ve uzlaştırmacılar), kurumun tüm hukuki ve sosyolojik boyutları, iletişim, psikoloji ve sosyal psikoloji, yöresel gelenek, örf ve âdetler gibi konularda yaygın bir şekilde eğitilmesi, psikolojik etkenler olarak görülen isteksizlik ve gereksizlik düşüncelerinin bertaraf edilmesi adına güçlü argümanlar geliştirilerek kurumu benimsemelerinin sağlanması

3- Uzlaşma kapsamına giren her suç tipine özgü tekniklerin geliştirilmesi ve bu konuda gerekli bilgilendirmenin yapılması

4- Mevzuat hükümlerinden bağımsız olarak standartlar ve kılavuz ilkelerin belirlenerek hizmet kalitesinin sağlanması

5- Hukuk fakültelerinde, Adalet Akademisinde ve hatta ilköğretim ile liselerde uzlaşmaya ilişkin konulara müfredatın el verdiği ölçüde yer verilmesi

6- Uzlaştırmacıların (avukat ya da hukuk öğrenimi görmüş kişiler), behemehal konusunda uzman kişiler marifetiyle eğitime tâbi tutularak donanımlı hale getirilmeleri, bu suretle kurumu yanlış algılamaya yönelik uygulamaların önüne geçilmesi

7- Mutad hizmet içi eğitim programları düzenlenerek sertifikalar verilmesi

8- Uluslararası metinler ile mukayeseli hukuk alanında en iyi ülke uygulamalarının tanıtımı

Prof. Dr. CUMHUR ŞAHİN: Eğitim konusunda detaylı bir çalışmaya ihtiyaç vardır, bu önerilerle de sınırlı kalmayacaktır.

NOT: Önerilerin hepsi ilke olarak benimsenmiştir, ayrıntıların grup üyeleri tarafından her zaman detaylandırılabilceği kararlaştırılmıştır.

G. Görüş bildirilmesi suretiyle çözülebilecek hususlar:

- 1- *Uzlaşma yönetmeliğinin 20'nci maddesinde geçen "bir kamu kurumu" ifadesinin bağış alamayacak kurumlar açısından da geçerli olup olmadığı hususunda doğan tereddütlerin giderilmesi*
- 2- *Edimin konusunun bir hizmet ifa etmek, bir şey yapmak ya da yapmamak olduğu hallerde takibinin nasıl yapılacağı hususunda doğan tereddütün giderilmesi*
- 3- *Taraflar arasında edimin konusu, yerine getiriliş şekli veya başka bir konu üzerinde ihtilaf çıkması durumunda bu sorunun giderilmesinin nasıl olacağı, çözüm yerinin neresi olduğu konusunda doğan tereddütün giderilmesi*
- 4- *Taraflar arasında kararlaştırılan ve Cumhuriyet savcısı tarafından yerine getirilmesi uygun görülen edimin bir kısmının ödenmesi daha sonra çeşitli sebeplerle aksatılması ya da mücbir sebeple ödenememesi durumlarında nasıl hareket edileceği*
- 5- *Cumhuriyet savcısının uzlaşma raporunu onaylanmasını müteakiben, mağdurun uzlaşma konusu edimin yerine getirilmesini kabul etmemesi ve uzlaşmadan vazgeçmesi halinde nasıl hareket edileceği*
- 6- *Uzlaşma raporunun yönetmelikte belirtilen şekil ve esas şartlarını taşımaması halinde ne yapılacağı*
- 7- *Uzlaşma yönetmeliğinin 21'inci maddesinde yer alan "hukuka uygunluk" ve "özgür irade" kavramlarından ne anlaşılması gerektiği*
- 8- *Uzlaşma raporunun Cumhuriyet savcısı tarafından onaylanmaması durumunda bu işleme karşı itiraz yolunun mümkün bulunup bulunmadığı*

NOT: Tereddüt hasıl olan durumlarda Bakanlıkça değerlendirme yapılmak suretiyle cevap verilebileceğinden burada değerlendirilmesi uygun görülmemiştir.

NOT: Slovenya kanunlarına göre yabancılar uzlaştırmacı olamazlar. Çünkü yerel özellikleri bilmeleri gerekir.

GENİŞ KATILIMLI TOPLANTI SONRASI YABANCI UZMANLARIN KATILIMIYLA GERÇEKLEŞTİRİLEN KISA DEĞERLENDİRME TOPLANTISI

Andrei BERZİNS: Kanaatimce Kanun ve Yönetmelik değişikliği yapmaktan ziyade mevcut düzenlemeyle nereye kadar yol alınabilecek ise o mesafenin alınması gerekir. Bu

itibarla, bu yönde yaygın olarak bilinçlendirme eğitiminin yapılması gereklidir. Birkaç tane pilot bölge oluşturulması fikrinin değerlendirilmesi gerekir.

Bence ciddi engel oluşturabilecek tek madde hukuk öğrenimi görmüş kişilerle uzlaştırma müessesinin sınırlandırılmasıdır. Uzlaştırmacıların hukuk fakültesi mezunu olması zorunluluğu gerekmez.

Uygulama açısından birkaç pilot bölge belirlenmesi başarının anahtarı olacaktır.

Diğer etkin yöntemlerden birisi ise, istisnai savcılar seçmek suretiyle kurumu hararetli bir şekilde savunmalarını ve anlatmalarını sağlamalıyız. Çünkü, savcılar saygı duydukları ve donanımlı meslektaşları tarafından ifade edilen şeyleri daha kolay benimseyebilirler.

Meznar ALENKA: Özellikle pilot programların birisi büyük ve küçük kent olmak üzere iki yerde yapılabilir. Bu farklı uzlaşma deneyimlerini karşılaştırmaya imkan sağlar. En zor görev savcılarını ikna etmektir. Uzlaşmanın da bir ceza usul hukukunun bir parçası ve yöntemi olduğu benimsenmelidir. Ayrıca, uzlaşma sürecinden olumlu etkilenen mağdurların bu deneyimlerini bir kazanım olduğu gerçeğinden hareketle kitlelere duyurulması gerekir.

Prof. Dr. Cumhuriyet ŞAHİN: Yabancı uzmanların deneyimlerinin faydalı olacağı gerçeğinden hareketle bazı önemli hususları söylemek istiyorum, benim en önemseydiğim mevcut hukuki durumu muhafaza ederek bir süre daha yol almamızdır. Çünkü, biz yakın geçmişte bu hükümleri tepeden tırnağa inceledik, radikal değişiklikler yaptık, Türkiye önemli bir süreçten geçmektedir. Biz öncelikle mevcut süreci nasıl işletebilir, bunun derdini çekerek neler yapabiliriz daha çok konuşmamız gerekir.

Sizlere mevcut düzenlemelerimizin tercümeleri verildi. Özellikle uzlaşmanın temelinde yer alan bir husus var. Onarıcı adalet. Onarıcı adalet çerçevesinde değerlendirilen uzlaşma bizde tam anlamıyla bu merkezde değildir. Bizde ağırlıklı olarak uzlaştırma iş yükünü azaltan ama mağdurları tatmin edildiği bir işleve sahiptir.

Temel bir farklılık olarak bizim sistemde suçu failin kabul etmesi diye bir şart bulunmamaktadır. Failin yaptığı hareketten üzüntü duyması da gerekmez.

Hukuk eğitimi almış olmak şartının değiştirilmesi gerektiği yönündeki düşüncenize katılmakla birlikte şu andaki bir değişiklik hamlesi, Türkiye'nin iç dinamikleri açısından ciddi sorunları da beraberinde getirebilecektir. Bu aynı zamanda siyasi bir karara, iradeye ihtiyaç göstermektedir. Bizler bir önceki taslakta toplum içerisinde saygınlığı olan kişilerin de uzlaştırmacı olabileceğini önermemize hatta STK'larında bu işin içerisinde yer alabileceğini belirtmemize rağmen bu olumsuz anlamda ciddi tartışmalara sebebiyet verdi. Bu nedenle kimsenin itiraz edemeyeceği "hukuk öğrenimi görmüş" kişi kavramını tercih edilmiştir. Ayrıca, avukatlarında uzlaştırmacı olabileceği tekrar yinelenmiştir.

Sonuç olarak, bu konuda dahil olmak üzere mevcut durumda bir mesafe kaydedilmeli ve bu kurumun toplumda kabul edilebilir bir hale getirilmesi yönünde çalışmaların artarak devam edilmesini arzulamaktayız.

O zaman bu iki gün içerisinde tartışılan konuların değiştirilmesi hususunun masaya yatırılması uygun olacaktır. Ortamın olgunlaşması gerekir. Bunu özellikle belirtmek istiyorum.

Andrei BERZINS: Kendi gözlemlerime ilişkin olarak oluşturulan bu sistemle maliyet ve etki prensibi gereğince hakim ve savcılara önemli bir kaynak aktarılacaktır. İkinci olarak uzlaştırmayla ilgili bazı sorunlar çözüldüğünde suçlunun ikinci kez suç işleme olasılığı azalacaktır. Üçüncü olarak, bu sistem ile mağdurların tatmin edilmesi sağlanacaktır.

Ancak, arabuluculuk zaman alan ve ciddi emek sarfedilmesi gereken bir süreçtir. Bu bağlamda bakıldığında yargının hızlandırılması bakımından başvurulması gereken bir yöntem değildir. Bunun için en iyi yöntem kanımca dava pazarlığıdır.

Prof. Dr. Cumhuriyet ŞAHİN: Bizim sistemimizde sadece ceza mahkemesinin işleyişinden çıkarılmakla kalınmıyor, aynı zamanda tazminat davalarının açılmasının da önüne geçilmesi bakımından avantaj sağlamaktadır. Bu sistem işlerse iş yükü de azalacaktır.

Andrei BERZİNS: Her halükarda eğitim ekibi ve programları oluşturulması zaruridir. Bu eğitimciler Türkiye'nin farklı bölgelerinde eğitimler vermelidirler. Alenka'nın bu konuda bir eğitim paketi bulunmaktadır. Özellikle pilot uygulamada yerel güçlerin bu işe sahip çıkmalarına imkan sağlayacak uygulama geliştirilmelidir. Yoksa, yabancı uzmanları dinleyerek bir noktaya varılması da söz konusu değildir.

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Size katılıyorum, mağdurların kazanımlarının paylaşılması önemli bir etken olacaktır. Sanırım şu konuda mutabıkız, yeni bir model önermek yerine mevcut modeli işletmek konusunda bir çaba gereklidir.

Mezmar ALENKA: Buradaki asli soru; eğitim programlarının ne zaman başlayacağıdır. Benim kanaatim pilot projenin önce başlamasıdır. Çünkü, pilot projede görev alanlar eğitim programlarında daha iyi rol oynayabilirler.

Dr. Leyla ŞEN: Eğitimler önce başlayabilir. Bu konuda yapılacak pilot uygulamalar bu arada belirlenebilir. Görev alabilecek eğitimcilerle bu kapsamda belirlenebilir, gözlemlenebilir.

Andrei BERZİNS: Eğitim açısından iki ana bölüm olması gerekir. Birincisi, hukuki konular; zaman, süreç, rapor vs. yani iki gündür tartışılan konular. İkincisi ise, benimde bilmediğim alan, psikolojik ve toplumsal etkenler. İhtilaf çözmeye yatkın kişilerin devrede olması gibi faktörler.

Prof. Dr. Adem SÖZÜER: İstanbul'da bu işe gönüllü savcılar var, gönüllü uzlaştırmacılar var. Bilgi Üniversitesi ve Eyüp Başsavcısı Vuslat Bey. Bu konuda derhal bir pilot proje başlayabiliriz. Bakanlık bize destek verebilir. Vuslat Dirim motive edilebilir.

Dr. Leyla ŞEN: İlke olarak bir itirazımız olmaz.

Andrei BERZİNS: Orta vadede kamuoyunun çocuklar söz konusu olduğunda olumlu davranmaktadırlar. Çocuklar üzerinde bu durum kamuoyuyla

Seyfullah ÇAKMAK: Yabancı uzmanların bahsettiği bir hususta, mağdurlardan elde edilen edinimlerin kazanılmasıdır. Bu konuda ve kurumun işleyişine dair başka konularda bir forum açılabilir. Mevcut uygulamalar takip edilebilir.

Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN: Uzlaşma bittikten sonra uzlaşmanın taraflarından edinim sağlanabilir. Bunun sonuçları bir zaman diliminden sonra gözlemlenebilir.

30-31 EKİM 2008 UZLAŞMA SEMİNERİ KATILIMCI LİSTESİ

Sıra No	Katılımcılar	Unvan	Görev Yeri
1	Prof. Dr. Adem SÖZÜER	Akademisyen	İstanbul
2	Prof. Dr. Cumhuri ŞAHİN	Akademisyen	Ankara
3	Yard. Doç. Dr. Mustafa ÖZBEK	Akademisyen	Ankara
4	Mehmet POLAT	Daire Başkanı	Adalet Bakanlığı
5	Seyfullah ÇAKMAK	Tetkik Hâkimi	Adalet Bakanlığı
6	Ali ÖZTÜRKMEN	Tetkik Hâkimi	Adalet Bakanlığı
7	Dr. Ekrem ÇETİNTÜRK	Tetkik Hâkimi	Adalet Bakanlığı
8	Osman YAĞMUR	Memur	Adalet Bakanlığı
9	Seydi KAYMAZ	Yargıtay C.Savcısı	Yargıtay
10	Hasan Tahsin GÖKCAN	Yargıtay T. Hâkimi	Yargıtay
11	Hüsamettin UĞUR	Yargıtay T. Hâkimi	Yargıtay
12	İbrahim Halil Çiftçi	Cumhuriyet savcısı	Karşıyaka
13	Abdulkadir ŞAHİN	C. Başsavcı	Isparta

14	Dursun ÇAKIL	Hâkim	Devrek
15	Enis Yavuz YILDIRIM	C. Başsavcı	Hatay
16	Sabri USTA	Hâkim	Manisa
17	Ömer KÖROĞLU	ACM Başkanı	Rize
18	Mualla Buket SOYGÜN	Akademisyen	Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi
19	Galma JAHIC	Akademisyen	Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
20	Seda KALEM	Akademisyen	Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
21	Asuman AYTEKİN İNCEOĞLU	Akademisyen	Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
22	İdil ELVERİŞ	Akademisyen	Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
23	Dr. Leyla ŞEN	Yönetişim Müdürü	UNDP
24	Seher ALACACI	Program portföyü	UNDP
25	Meznar ALENKA	Emekli Başsavcı	Slovenya
26	Andrei BERZİNS	Emekli Başsavcı	Kanada

EK-2

UZLAŞMA HAKKINDA DURUM ANALİZİ GRUP ÇALIŞMALARI VE UYGULAMADA YAŞANAN SORUNLARIN TESPİTİNE YÖNELİK ANKET ÇALIŞMASININ SONUÇLARI

Anket yöntemiyle yapılan SPSS metoduyla analize tabi tutulan bu çalışmada iki form kullanılmıştır. Birincisi Cumhuriyet başsavcılıklarının doldurduğu diğeri ise Cumhuriyet savcıları ve ceza hakimleri tarafından doldurulan anket formudur. Ayrıca, bu formlardan Cumhuriyet savcıları ve ceza hakimlerine yönelik hazırlanan anket formu, barolar birliği ve üniversitelere de gönderilerek görüşleri alınmıştır.

Aşağıda bu formlara ilişkin analizler özet olarak belirtilmiştir.

A) Form 1: Cumhuriyet başsavcılıklarına gönderilen anket formu

Uygulamadaki mevcut durum:

- 1) 5560 sayılı Kanun ile 19/12/2006 tarihinde yapılan değişiklikten itibaren 31/03/2008 tarihine kadar uzlaşmayla biten soruşturma sayısı yaklaşık 14.000; kovuşturma sayısı ise 5.000 civarındadır.
- 2) Soruşturma ve kovuşturmada uzlaşmanın mahiyeti ve sonuçları hakkında gerekli bilgilendirme yükümlülüğüne riayet edildiği ve bu işlemin sadece formların imzalatılması ve ilgiliye verilmesi suretiyle değil, ayrıca tarafların yaşı, olgunluğu, eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik durumu gibi farklılıkları gözetilmektedir.
- 3) Uzlaşma usulüne riayet etme ve uygulamayı geliştirmenin hal kağıdı ve müfettiş tavsiyelerine yansıtılmasına gerek bulunmadığı büyük oranda belirtilmiştir (%70).
- 4) Uzlaşma teklif formları anlaşılır, yeterli, bilgilendirici ve amaca hizmet eder niteliktedir. Büyük çoğunluk (%60) bu görüştedir. Bu görüşün karşısında olanlara

göre de fazla uzun, anlaşılması zor ve hukuki niteliği ağır basan bir özelliğe sahiptir. Buna göre, kısaltılıp sade ve anlaşılır bir hale getirilmelidir.

- 5) Uzlaşma hükümlerinin uygulanmasında 3 günlük karar süresi büyük oranda (%85) yeterlidir. Ancak bir kısım görüş sahipleri bu sürenin 7 gün olması gerektiğini belirtmiştir.
- 6) Hukuk öğrenimi görmüş uzlaştırmacılar ile ilgili listeler tam anlamıyla oluşturulup Eğitim Dairesi Başkanlığına gönderilmemiştir. Bunun sonucu olarak bu kişiler ile ilgili eğitim faaliyetleri, yerel ve merkezi anlamda başlatılamamıştır. (Ayrıca, geçtiğimiz aylarda verilen Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu kararına göre Kanun'da ifade edilen "Hukuk öğrenimi görmüş kişi" kavramı hukuk fakültesi mezununu ifade ettiğinden bahisle Yönetmelikte bu kapsamı genişleten iktisadi ve idari bilimler gibi fakülte mezunlarını da içeren kişilerin uzlaştırmacı olmalarının önü kapanmıştır. Ancak bu kararın Yönetmelik düzenlemesine yönelik olduğu Yargıtay'ın Kanun'un uygulanmasında farklı karar verilebileceği gözden irak tutulmamalıdır.)
- 7) Uzlaştırmacıya soruşturma dosyasında yer alan belgelerin örneğinin verilmesinde yaşanan herhangi bir sorun bulunmamaktadır.
- 8) Yönetmeliğin 32. maddesinde belirtilen ve kurumla ilgili istatistiklerin hazırlanmasına zemin teşkil edebilecek kartonlar çoğu yerlerde tutulmamaktadır. Bu durumda sağlıklı istatistik elde edilmesine engel teşkil edeceği açıktır. Ancak buna rağmen ankete cevap verenlerin %75'i bu kartonların istatistiki formların hazırlanmasında dikkate alındığını belirterek çelişkili beyanda bulunmuşlardır.
- 9) Cumhuriyet savcısının uzlaştırmacıya müzakereler sırasında bu müzakerenin yürütülmesine ilişkin talimat vermesinde sorun yaşandığı (%91) belirtilmiş, ancak bu sorunun mahiyeti konusunda bilgi verilmemiştir.
- 10) Uzlaştırma müzakerelerinde gizliliğine riayet edilmediği belirtilmiştir. (%92)
- 11) Uzlaştırma yapılan yerle ilgili olarak fiziki mekan sorunu bulunmaktadır.

Uzlaşmanın önündeki engeller/ fırsatlar:

- 1) Birden fazla mağdur olduğunda, bunlardan birinin uzlaşmayı kabul etmemesi halinde uzlaşmayı amacından uzaklaştırmaktadır. Ancak bu hususun hukuki açıdan yeniden değerlendirilmesi uygun olacaktır.
- 2) Soruşturma ve kovuşturma aşamasında uzlaşmaya sevk edilen dosyaların terfilerde lehe değerlendirilmesi HSYK tarafından ilke kararı alınması ve uzlaştırma uygulamalarının denetim raporlarında nazara alınmasının %70 gibi bir oranda uygun olmadığı belirtilmişse de böyle bir uygulamanın olumlu sonuçlar doğuracağı, bu konuya daha fazla dikkat ve özen gösterilmesi konusunda etkili olduğu değerlendirilmektedir.
- 3) Uzlaşma ile ilgili kurumlarla müşterek eğitim çalışması genelde yapılmıştır. Ancak bilgilendirme konusunda yeterli faydayı sağlamadığı görülmüştür.
- 4) Kurumlarda uzlaşma ile ilgili yeterli bilinç oluşmamıştır.
- 5) Kamuoyu bilgilendirilmesi yapılmamıştır. Yapılanlarda kamuoyunu bilgilendirme değil, Jandarma ve Emniyet Birimlerini bilgilendirme şeklinde olmuştur.
- 6) Uzlaştırma uygulamalarının ceza adalet sistemine yerleşmesi, kurumun oturması, kabul edilmesi ve başarılı sonuçlar elde edilebilmesi bakımından yapılan başlıca öneriler; kurumla ilgili tanıtıcı ve bilgilendirici faaliyetlerle kamuoyu ve uygulayıcıların kurumu tanımalarının sağlanması, uygulamanın işlerliği bakımından ise uzlaşma kapsamına giren suçların genişletilmesi, uzlaştırmacı profilinin genişletilmesi, uzlaştırma işlemleri için ayrı bir birim ya da büro oluşturulması şeklindedir.

B) Form 2: Cumhuriyet savcılar ve ceza hakimlerine gönderilen anket formu

Algılayış:

- 1) Katılımcılar uzlaşmanın ceza adalet sistemine uygun bir kurum olduğunu ve bu sistem içerisine girmesinin olumlu bir gelişme olduğunu belirtmişlerdir.
- 2) Bununla birlikte eskiye karşı bir özlem içerisindedirler. Örneğin, ön ödeme ve şahsi dava kurumlarının tekrar gelmesini arzulamaktadırlar.
- 3) Katılımcılar, uzlaşma konusunda yeterli bilgiye sahip olduklarını (%80) ve bu sistemin ülkemizde uygulanabileceğini (%50) belirtmişlerdir. Bununla birlikte, Türk toplumunun soysso-ekonomik yapısı, mağdurun cezalandırma isteği, şüphelinin maddi durumu ve uzlaşmaya tabi suçların kapsamının darlığı ve prosedürel işlemler gibi sebeplerle uygulamada sıkıntı yaşanabileceğine işaret edilmiştir.
- 4) Etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ve cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda uzlaşma yoluna gidilemeyeceği şeklindeki kuralın yerinde olduğu belirtilmiştir. (%71)

Uygulama:

- 1) Uzlaşma yeterli seviyede uygulanmamaktadır. Katılımcıların %95'i bu şekilde beyanda bulunmuşlardır. Onlara göre uzlaşma iş yükünü arttırmıştır. Aynı zamanda ceza mahkemesinin işleyişini de yavaşlatmıştır. (%70)
- 2) Bununla birlikte, uzlaşma konusunda yürürlükteki mevzuat yeterlidir (%67). Bu soruya aykırı cevap verenlere göre ise daha basit ve sade hükümler yapılarak prosedürün azaltılması gerektiği belirtilmiş ancak özü itibarıyla sağlıklı ve somut bir öneri yapılamamıştır.
- 3) Belkide, mevzuata yönelik yapılan en önemli eleştiri uzlaşma kapsamındaki suçların yeterli olmadığı yönündedir (%60). Öyle ki, bu yanıtlardan elde edilen en önemli sonuç; malvarlığına karşı işlenen suçların, kasten yaralama suçlarının ve hürriyete karşı işlenen suçların uzlaşma kapsamı içine alınması gerektiğinin katılımcılar tarafından ileri sürülmesi, bir nevi uygun görülmesidir. Bu suçlar açısından genişletilmesi suretiyle uzlaşma kurumunun yaygınlaştırılması gerektiği katılımcılar tarafından beyan edilmektedir.
- 4) Kamu tüzel kişisinin uzlaşma tarafı olması gerektiğini ileri sürülmüştür (%60).
- 5) Katılımcıların çok yüksek bir çoğunluğunun özel hukuk tüzel kişisinin uzlaşma tarafı olmasının yerinde olduğuna belirtmiştir.
- 6) Cumhuriyet savcısının uzlaştırmayı bizzat gerçekleştirmesinin uygun olduğu büyük bir oranda belirtilmiştir (% 66,7). Hayır cevabını veren katılımcılar bile, yeterli imkan sağlandığı takdirde uzlaşmanın Cumhuriyet savcısı tarafından bizzat gerçekleştirilebileceğini ifade etmişlerdir. Genel olarak gerekçeler incelendiğinde, uzlaşma müessesesinin hâkim önüne gelmeden önce tamamlanması gereken bir müessese olarak değerlendirildiği ve hâkime bırakılmamasının düşünüldüğü anlaşılmaktadır. Ancak cumhuriyet Savcılarının konuya istekli olmadıkları yargısı ile uzlaştırmayı bizzat gerçekleştirebileceği şeklindeki görüşün çelişkili olduğu görülmektedir.
- 7) Çocuklar Bakımından uzlaşmanın kapsamı ve sınırlarının genişletilmesi gerekmediği, kapsamı daraltan mevcut uygulamanın yeterli olduğu belirtilmiştir (%66) Ancak bu görüş doktrinde ve bir kısım uygulamacılar bakımından farklı değerlendirilmekte çocuklar bakımından uzlaşmanın kapsamının geniş tutulması yönünde istekler bulunmaktadır.

- 8) Adli kolluk tarafından uzlaşma teklifi yapılmasının uygun olduğu büyük bir çoğunluk tarafından ifade edilmiştir (% 71,8).
- 9) Barodan istek hâlinde uzlaştırmacı avukat görevlendirilmesinde herhangi bir sorun yaşanmamaktadır. Ancak görevlendirilen avukatların ne derece bu konuda başarılı olduğuna ilişkin yeterli veri bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, soruşturma yada kovuşturma aşamasında Cumhuriyet Savcısı yada hakimlerin uzlaştırmacı olarak ilgili barodan avukat görevlendirmesi konusunda isteksiz oldukları görülmüş, yasanın tanıdığı bizzat uzlaştırmayı kendilerinin gerçekleştirebileceği yönündeki yetkileri kullanma eğilimi taşıdıkları gözlenmiştir.
- 10) Aynı zamanda, hukuk öğrenimi görmüş uzlaştırmacı görevlendirilmesinde de yaşandığı görülmüş, hakim ve savcıların uzlaştırmayı bizzat gerçekleştirme eğiliminin adaleti gerçekleştirme taassubundan kaynaklanabileceği ve bu durumun yetkilerini paylaşmak istemediğinin yansıması olarak değerlendirilebileceği kanaati edinilmiştir.
- 11) Münhasıran hukuk öğretimi görmüş kişilerin uzlaştırmacı olarak görevlendirilmesinin büyük oranda uygun olduğu belirtilmiştir (%77). Bunların yanı sıra uzlaştırmacı olarak başka kişilerin görevlendirilmesi hususunda genişletme yapılmasının uygun olmayacağı vurgulanmıştır (%64). Ancak, bu konuda gerekli genişletilmesinin yapılmasını savunanlara göre psikolog, sosyolog ve İK uzmanları gibi kişilerinde uzlaştırmacı olarak görevlendirilmesi gerekir.
- 12) Uzlaştırmacıya verilen 30+20 günlük süreler yeterli olup, böyle bir sürenin konulması gereklidir.
- 13) Uzlaştırmacı ücreti için belirlenen tavan ücret uygulamasının uygun olduğunu belirten katılımcı sayısı 2804 olarak karşımıza çıkmakta ve bunun toplam kişilerin % 89,2 sine karşılık geldiği görülmektedir. Bu da demek oluyor ki uygulamada tavan ücret uygulamasının devam etmesi gerektiği ileri sürülmektedir.
- 14) Cumhuriyet savcısının suça ilişkin nitelemesini yaptıktan sonra suçun uzlaşmaya tâbi olduğunun anlaşılması hâlinde, uzlaşma teklifi ve sonraki işlemlerin özel uzlaştırma büroları oluşturularak bu bürolar tarafından yürütülmesi uygun görülmüştür (%70).
- 15) Uzlaştırmacılar, etik kurallara ve yükümlülöklere riayet etmektedirler. Uzlaştırmacıların çok büyük bir çoğunluğu, küçük istisnalar oluşturan kişiler dışında etik kurallara ve yükümlülöklere uymaktadırlar (%91).
- 16) Mağdurların zararlarının giderilmesinde daha çok tazminat ve özür dileme şeklinde yöntem belirlendiği ve genel yaklaşımın bu doğrultuda olduğu diğer edim konularına ilişkin bir deneyim bulunmadığı tespit edilmiştir.
- 17) Bilgilendirilme konusunda rehber ilkeler yoktur. Ancak bu ilkelerin nasıl oluşturulacağı konusunda yeterli düzeyde yerli kaynaklar bulunmadığı, uzman eksikliği bulunduğu değerlendirilmiştir. Özellikle mukayeseli hukuk uygulamalarının araştırılması suretiyle bu konunun geniş bir zaman diliminde değerlendirilmesinin faydalı olacağı aynı zamanda psikolog, sosyolog gibi meslek gruplarının da konuya dahil edilerek görüşlerinin alınması suretiyle ilkelerin oluşturulması gerektiği görüşü benimsenmiştir.
- 18) Eğitim almış deneyimli uzlaştırmacı sayısı neredeyse yok denecek kadardır.
- 19) Mağdur ve failin farklı yerlerde olması uzlaşmanın sağlanması açısından ciddi engeller oluşturmaktadır.
- 20) Kurum hakkında kamuoyunun bilgi eksikliği bulunmaktadır. Basın bu konuya yeterli ilgiyi göstermemekte yada basına yeteri kadar servis yapılmamaktadır.

21) Cumhuriyet Savcılarının uzlaştırma iş yükünü arttırması sebebiyle bu kuruma karşı istekli olmadıkları görülmüştür. Bununla birlikte, mevzuatın genel manada yeterli olduğu belirtilmektedir.

Sonuç olarak;

- 1) 5560 sayılı Kanun ve sonrasında çıkarılan yönetmelik hükümleri, anket ve istatistiklere göre uzlaştırma kurumunu daha uygulanır hale getirmiştir. Sayılar bunu göstermektedir. Ancak gerçekleşen bu uzlaşmaların uzlaşmaya yüklenilen anlamdan ne sonuç çıkarıldığı bağlamında değerlendirilmesi mümkün olamamıştır.
- 2) Kurumu uygulayan kesim, daha çok Hakim ve Cumhuriyet savcılarıdır. Bu bakımdan önemli bir kazanım elde edildiği şeklinde bir değerlendirme yapılabilir.
- 3) Bu kurumun toplum yapısına uygun olmadığı, terk edilmesi gerektiği, yerine şahsi dava ya da ön ödeme gibi kurumların ikame edilmesi yönündeki görüşlere itibar etmeye imkan bulunmamaktadır. Zira, 9. Kalkınma Planı, ulusal program, hükümet programı, bakanlık eylem planı ve yargı reformu stratejisi taslağında uzlaşma kurumu önemli bir yer tutmaktadır. Bu itibarla, bu kurumun uygulanmasından geriye dönüşün bulunmadığı ancak geniş bir platformda ortak bir akıl oluşturulmak suretiyle müessesenin ülkemizde yerleşik hale gelmesi, toplumun her kesimi tarafından kabul görececek bir düzeye erişmesi hususunda ivme alındığı görülmüştür.
- 4) Ayrıca, Türk hukukunda uzlaşma mevzuatının, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin tavsiye kararı ve mukayeseli hukuk uygulamaları ile uyumlu bir çok yönünün olduğu saptanmıştır.

C) Form 3: Barolara gönderilen anket formu

- 1) Uzlaşma ceza adalet sistemine uygun bir kurum olup, olumlu bir gelişmedir. Ön ödeme kurumuna geri dönüş bir çözüm değildir.
- 2) Uzlaşma yeterli oranda uygulanmamaktadır (%95). Bunun başlıca sebepleri uzlaşmaya tabi suçların kapsamının dar oluşu, bilgi eksikliği, savcılarının isteksizliği ve cezalandırma talebinin yoğunluğudur. Bunlardan bilgi eksikliği ve uzlaşma kapsamının darlığı en önemli sorunlardan birisi olarak belirtilmiştir.
- 3) Avukat katılımcıların yarısı kurumla ilgili yeterli bilgiye sahip olduklarını belirtmekte, uzlaştırmanın ceza muhakemesinin hızlanması ya da yavaşlatması yönünde işleyişine bir etkisi olmadığını belirtmekte, bu kurumun ülkemizde uygulanabileceğini düşünmektedirler (%65).
- 4) Bununla birlikte, uygulanamama sebepleri çeşitli soyso-ekonomik nedenler ile coğrafi sebeplere fiziki imkansızlıklara bağlanmıştır (%45). Diğer nedenlerde elbette bulunmaktadır.
- 5) Avukatlar katılımcıların yarısı, mevzuatın yeterli olduğunu belirtmekte, hayır cevabı verenler ise mevzuatın kısıtlı olduğu, kapsamının geniş tutulması gerektiğini daha basit ve sade olmasını ifade etmektedirler. Onlara göre, uzlaşma kapsamındaki suçlar genişletilmelidir (%50) Basit hırsızlık, mala zarar verme, taksirle ölüme sebebiyet vermek gibi suçlar uzlaştırma kapsamı içerisine alınabilir. Bununla birlikte, mevcut uygulamaya etkin pişmanlık, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda uzlaşma yoluna gidilemeyeceği kuralı yerindedir (%67).
- 6) Avukat katılımcılarda aynı savcı ve hakimler gibi kamu tüzel kişinin de uzlaşmanın tarafı olması gerektiğini, özel hukuk tüzel kişinin uzlaşma tarafı olması uygulamasının yerinde olduğunu belirtmişlerdir.
- 7) Onlara göre, Cumhuriyet savcısının uzlaşmayı bizzat gerçekleştirmesi uygun değildir. Çünkü onun tarafsızlığı kuralına aykırıdır. Bu durum hakimler içinde geçerlidir. Ayrıca, adli kolluk tarafından uzlaşma teklifi yapılması uygun değildir.

- Münhasıran hukuk öğrenimi görmüş kişilerin uzlaştırmacı olarak görevlendirilmesi yeterlidir. Bunun genişletilmesine diğer kişilerin de görevlendirilmesine imkan sağlanmasına gerek bulunmamaktadır.
- 8) Çocuklar bakımından uzlaşmanın kapsamı ve sınırları genişletilmelidir.
  - 9) Uzlaştırmacıya verilen süreler yeterlidir. Böyle bir süre gereklidir.
  - 10) Uzlaştırma ücreti için belirlenen tavan ücret uygulaması yerinde değildir, ücret verilen emek ve mesaiye göre hakim veya savcı tarafından takdir edilmelidir.
  - 11) Uzlaşma kurumunun oturması için özel uzlaştırma bürolarının kurulması uygun olabilir (%51).
  - 12) Katılımcılara göre uzlaştırmacılar etik kurallara riayet etmektedirler. Bu konuda herhangi bir sorun bulunmamaktadır (%80). Ancak eğitim almış uzlaştırmacıların yetiştirilmesi gereklidir.
  - 13) Mağdurların zararlarının giderimi daha çok tazminat ve özür dileme şeklinde gerçekleştirilmektedir.
  - 14) Son olarak, mevzuata ilişkin olarak kapsamın genişletilmesi, özel büro kurulması başta olmak üzere uygulayıcıların bilgilendirilmesi önem arz etmektedir.
  - 15) Uzlaşma sürecinde görevlendirilen avukatlara sorulan sorularda bu süreçte mağdur ve şüphelinin farklı yerlerde olmasının kendileri için önemli bir sorun teşkil ettiği belirtilmiştir (%50). Ayrıca, tarafları davet etme, güvenlikte ve onların bilgi eksikliğinde sorun olabildiği, bunun yanı sıra kendilerinde de kendilerinde de bilgi eksikliği olduğu belirtilmiştir.

D) Form 4: Üniversitelere gönderilen anket formu

Üniversitelerin Hukuk Fakülteleri Dekanlıklarını Genel Müdürlüğümüzce hazırlanan ve 31 soruyu içeren bir anket gönderilmiş, Üniversitelerin “uzlaşmaya” bakışlarının nasıl olduğu değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anket formunda sorulan sorulara verilen cevapların değerlendirilmesinde;

- Uzlaşmanın ceza adalet sistemimize uygun bir kurum olduğu, yeni bir kurum olarak ceza adalet sistemimize girmesinin olumlu bir gelişme olduğu, uzlaşmanın yerine ön ödeme kurumunun kapsamının daha da genişletilmesinin uygun bir çözüm olmadığı çok yüksek bir oranda belirtilmiştir.

- Şu anda uzlaşmanın yeterli seviyede uygulanmadığı yine çok yüksek bir oranda ifade edilmiştir.

- Uzlaşmanın uygulanmasının sebepleri sorulduğunda;

Takibi şikayete bağlı suçlarda şikayetten vazgeçme yolunun uygulanması, mağdurun cezalandırma talebinin yoğunluğu, sanıktan kaynaklanan sebepler, kurum hakkında bilgi eksikliği ve Cumhuriyet savcısının istekli olmaması gibi sebepler birbirine yakın oranlarda sebep olarak gösterilmiştir.

- Üniversiteler uzlaşma konusunda yeterli bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir.

- Çok yüksek bir oranda (% 80) uzlaşmanın iş yükünün artırılmasında veya azalmasında bir etkisinin olmadığını ifade etmişlerdir.

- Yine yüksek bir oranda (% 70) uzlaşmanın ceza mahkemesinin işleyişinin hızına bir etkisinin olmadığını belirtmiştir.

- Üniversiteler çok yüksek bir oranda (% 92) uzlaşmanın Türkiye’de uygulanabileceğini düşünmektedirler.

- Mevzuatın yeterli olduğunu belirtenlerin oranı % 76 dır.

- Üniversitelerin yarısı uzlaşma kapsamındaki suçların yeterli olduğunu, yarısı da yeterli olmadığını belirtmiştir.

- Etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile cinsel dokunmazlığa karşı suçlarda uzlaşma yoluna gidilmeyeceği kuralının yerinde olduğunu belirtenlerin oranı % 61,5

dir. Yine aynı oranda bu suçlar bakımından uzlaşma yolunun açılmaması gerektiği belirtilmiştir.

- Yaklaşık yarısının kamu tüzel kişinin de uzlaşmada taraf olması gerektiği, % 85'inin de özel hukuk tüzel kişinin uzlaşmada taraf olmasının yerinde olduğu anlaşılmıştır.

- Cumhuriyet savcısının uzlaşmayı bizzat gerçekleştirmesinin uygun olduğunu söyleyenler ile uygun olmadığını söyleyenlerin oranları yaklaşık birbirine yakındır.

- Yine hâkimin uzlaşmayı bizzat gerçekleştirmesinin uygun olduğunu söyleyenler ile uygun olmadığını söyleyenlerin oranları yaklaşık birbirine yakındır.

- Çocuklar bakımından uzlaşmanın kapsamı ve sınırlarının genişletilmesinin gerekli olduğunu belirtenler ile mevcut uygulamanın yerinde olduğunu ifade edenlerin oranları birbirine yakındır.

- Adli kolluk tarafından uzlaşma teklifinin yapılmasını uygun görenler ile uygun görmeyenlerin oranları birbirine yakındır.

- Münhasıran hukuk öğretimi görmüş kişilerin uzlaştırmacı olmasının uygun olduğunu belirtenlerin oranı oldukça yüksektir. (% 84,6) Bu durumun genişletilmesinin gerekli olmadığını belirtenlerin oranı ise % 73,1 dir. Gerekli olduğunu ifade edenlerin yarısı bunların toplumda saygı görmüş kişiler olabileceğini yarısı da siyasal ya da iktisadi ve idari bilimler fakültesi mezunlarının olabileceğini belirtmişlerdir.

- Çok yüksek bir oranda uzlaştırmacıya süre konulması gerektiği belirtilmiş, yine çok yüksek bir oranda 30+20 günlük sürenin yeterli olduğu ve korunması gerektiği ifade edilmiştir.

- Uzlaştırmacı ücreti için belirlenen tavan ücret uygulamasının uygun olduğunu belirtenlerin oranı % 66,7 dir.

- Cumhuriyet savcısının suça ilişkin nitelemesini yaptıktan sonra suçun uzlaşmaya tabi olduğunun anlaşılması hâlinde, uzlaşma teklifi ve sonraki işlemlerin özel uzlaştırma büroları oluşturularak bu bürolar tarafından yürütülmesinin doğru olduğunu ifade edenlerin oranı % 61,5 dir.

- Uzlaştırmacıların etik kuralları ve yükümlüklere riayet etmekte olduklarını ifade edenler ile riayet etmediklerini belirtenlerin oranları birbirine yakın olup, bu konuda dikkati çeken bir sorun olmadığını belirtenlerin oranı ise yüksektir. (% 80)

- Üniversitelerin mağdurun zararının gideriminin nasıl yapıldığı hususunda yeterli bilgilerinin olmadığı anlaşılmaktadır.